

בנות לוט

אמהות של משיח

Tikkun Lail Shavuos 5786

Young Israel of Woodmere

Rabbi Andrew Sicklick, DDS

Volume 21

2026

The Daily Aliyah, p. 17

Rav Moshe Feinstein explains that although Lot's daughters were not proud of what they felt they needed to do, they also thought it was important for people to know that their births were not supernatural. To avoid people making a religion out of a presumably miraculous birth, Lot's daughters were willing to publicize their admittedly shameful acts to avoid any misunderstandings in the future. Their honesty and willingness to face ridicule to avoid future misguidance are so impressive that Mashiach will come from their lineage. This pursuit of intellectual honesty, regardless of the price, is worth admiring and striving for.

Yerachmiel Goldman (WhatsApp correspondence)

I spoke to my Uncle, Rabbi Mordechai Tendler. He just retold me the entire story with more details. He was the one that Rav Moshe revealed it to...

Rav Moshe said it's **מותר** to publicize because he felt that the entire incident was a **מקצת נבואה** from Hashem to Rav Moshe to explain peshat in **בנות לוט**.

This all took place in the first few days of Rav Moshe becoming a Rav for the first time as the new Rav in Luban around 1921 or so. The **נפטר** in the story didn't even know who Rav Moshe was. It was the first time Rav Moshe was sent by the Chevrah Kadishah.

The Shabbos before, at Shalosh Seudos there was no Rav yet so the **נפטר** who was a talmid chacham started talking and shared his questions about **בנות לוט**.

Note that no one shared the name of the **נפטר**.

Also, in your recording it caught my attention that the **בנות לוט** were dressed in black from head to toe (sounds like Arab women style). Uncle Mordechai said they were dressed in black and tzniusly.

He said part but not all of the story is printed in the **הקדמה** to the Igros, Chelek ח (ches).

He also said an important point which is that the **יצר הרע** came to them and said that of course nobody's going to believe and you don't even want to reveal that the pregnancies came from Lot, so it must be Hashem; the **יצר הרע** said you can reveal, you should reveal, that it's Hashem, and this way save face that it wasn't from you and it wasn't from your father. And to start a new religion- it would've started a new religion or to encourage them to start a new religion 1500 years beforehand, and they said no, and that they have to tell the truth, and **דוקא** are going to name their kids after them and they were not going listen to the **יצר הרע**.

He also said, imagine how they felt- they thought that they were saving the world because they thought, they really did think that they were the only people left. They felt that they were like **נח** and even though they were disgusted by what they had to do, they thought they had no other

choice and they forced themselves to get pregnant by him. And later, he said that later on when they were pregnant, they also found out that they weren't the only people in the world, and they were traumatized from the fact that they had children from their father or were going to have children from their father and that the world wasn't going to be destroyed and that's when the **יצר הרע** came to them and told them to make up a whole story and they said no that they have to tell the truth and that they were **דוקא** going to name the children after the father to hint to and to allude to where the source of it came from, in order to **דוקא** show that it's not from Hashem and it's not this immaculate, he didn't say immaculate conception, but he did say that the **יצר הרע** was trying to get them to create a new religion 1500 years earlier just like Christianity, but much much earlier in time which would've been much much worse.

I took a lot of notes as he was speaking, but otherwise the story is very much the same. I did not say the story. I just mentioned the topic and we both decided that it makes more sense to just let Uncle Mordechai tell me the story and just corroborate whether or not it's true and I told him the name of the rav that you heard it from and that it's for the most part accurate and Uncle Mordechai had already told me all the precursor information of a young Rav Moshe and all the post information such as the **מקצת נבואה** and why he felt that it was important to be able to be **מפרסם** in order that people understand what **בנות לוט** were doing and thinking and their perspective and to really justify what they did and to protect them.

רלב"ג פרשת וירא

התועלת הכ"ד הוא במדות. והוא שראוי שנשפוט בעניני הפעולות האנושיות לפי הכונה בהם, לא לפי ענינם בעצמם. הלא תראה שבנות לוט מפני שהיתה כונתם טובה בזה הפעל המגונה נמצאו נעזרות בו מהשם יתעלה, וזכו אל שיצאו מהן אלו השתי אומות, שמלאו הארץ בעת מתן תורה.

בראשית רבה (וילנא) (פרשת וירא) פרשה נא סימן ח

[יט, לא] ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן וגו', שהיו סבורות שנתכלה העולם כדור המבול, לכה נשקה את אבינו יין וגו', ר' תנחומא משום רבי שמואל ונחיה מאבינו זרע, ונחיה מאבינו בן אין כתיב כאן אלא ונחיה מאבינו זרע אותו זרע שהוא בא ממקום אחר ואי זה זה מלך המשיח, ותשקן את אביהן יין וגו', נקוד על וי"ו של ובקומה, שבשכבה לא ידע בקומה ידע, ויהי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה וגו' מנין היה להם יין במערה, אלא ממה שהיין מרובה להן היו מביאין אותו במערות, א"ר יהודה בר סימון נעשה להם מעין דוגמא של עולם הבא, היך מה דאת אמר (יואל ד) והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס.

The Hirsch Chumash Bereshis 19:31-36

In this story, זרע מאבינו זרע is repeatedly stressed as the motive of the act. In passing judgment on the act, then, we should not overlook the motive.

Lot's daughters believed that man was no more on earth. With the approaching death of their father, they saw themselves alone in the world. This fear – together with concern for the survival of the human

race – drove them to commit the crime. The motive of the crime was a moral consideration. Not only did they not see anything wrong with the act, they even regarded it as right and proper.

Our Sages (*Horayos 10b; Bereshis Rabbah 51:8*) take the dot over וּבְקוֹמָה as an allusion that he, Lot, was not entirely innocent.

הגיוני הלכה 134

מגילת רות בשבועות

בשבועות נוהגים לקרוא מגילת רות. במגילה לא נזכר שם מחברה, אבל מסורת בידי חז"ל כי שמואל הנביא הוא מחברה של מגילת רות¹. ושמואל הנביא מה צורך ראה לחבר מגילה זו? שאלה זו כבר שאל רב זעירא במדרש: כיוון שמגילה זו אין בה לימוד הלכות, אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נכתבה?² זו שאלה על הכותב. ועוד שאלה על מסדרי כתבי הקודש: מה ראו לכוללה בין כ"ד ספרים? אלא מצינו בגמרא³ כי בימי שפוט השופטים בדורו של בועז, נתעורר ספק בעניין ייחוסה של משפחת דוד אם היא כשרה לבוא בקהל, והיתה מחלוקת בדבר. ומה היתה סיבת הספק, ומשום מה התעורר? לפי שמשפחת דוד מוצאה מרות המואביה ככתוב במגילת רות, והרי מקרא מלא הוא "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'"⁴, היינו שאין מקבלים מהם גרים. נמצא שגיורה של רות המואביה לא הועיל לה שתיכנס לקהל ישראל. זהו יסוד הערר שעירערו על כשרותה של משפחת דוד.

דברים (פרשת כי תצא) פרק כג פסוק ד - ז

לֹא־יָבֹא עֲמוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקֹהֶל יְהוָה גַּם דֹּוֹר עֲשִׂירֵי לֹא־יָבֹא לָהֶם בְּקֹהֶל יְהוָה עַד־עוֹלָם: עַל־דִּבְרֵי אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בְּלֻזָּם וּבַמִּיִּם בְּהֶרֶף בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת־בָּלֵעַם בֶּן־בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם נְהָרִים לְקַלְלָךְ: וְלֹא־אָבֹה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל־בָּלֵעַם וַיַּהַפֵּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ אֶת־הַקַּלְלָה לְבָרָכָה כִּי אָהַבְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: לֹא־תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם וְטַבָּתָם כָּל־יְמֶיךָ לְעוֹלָם: ס

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עו עמוד ב

מתני'. עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם, אבל נקבותיהם מותרות מיד

שמואל א פרק יז פסוק נה - נו

וְכִרְאוֹת שִׂאוֹל אֶת־דָּוִד יָצָא לְקִרְאָת הַפִּלִּשְׁתִּי אֲמֹר אֶל־אֲבִנִּי שֶׁר הַצֵּבָא בֶן־מִיִּזָּה הַנָּעַר אֲבִנִּי וַיֹּאמֶר אֲבִנִּי וַיִּנְפְּשֶׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם־יִדְּעָתִי:

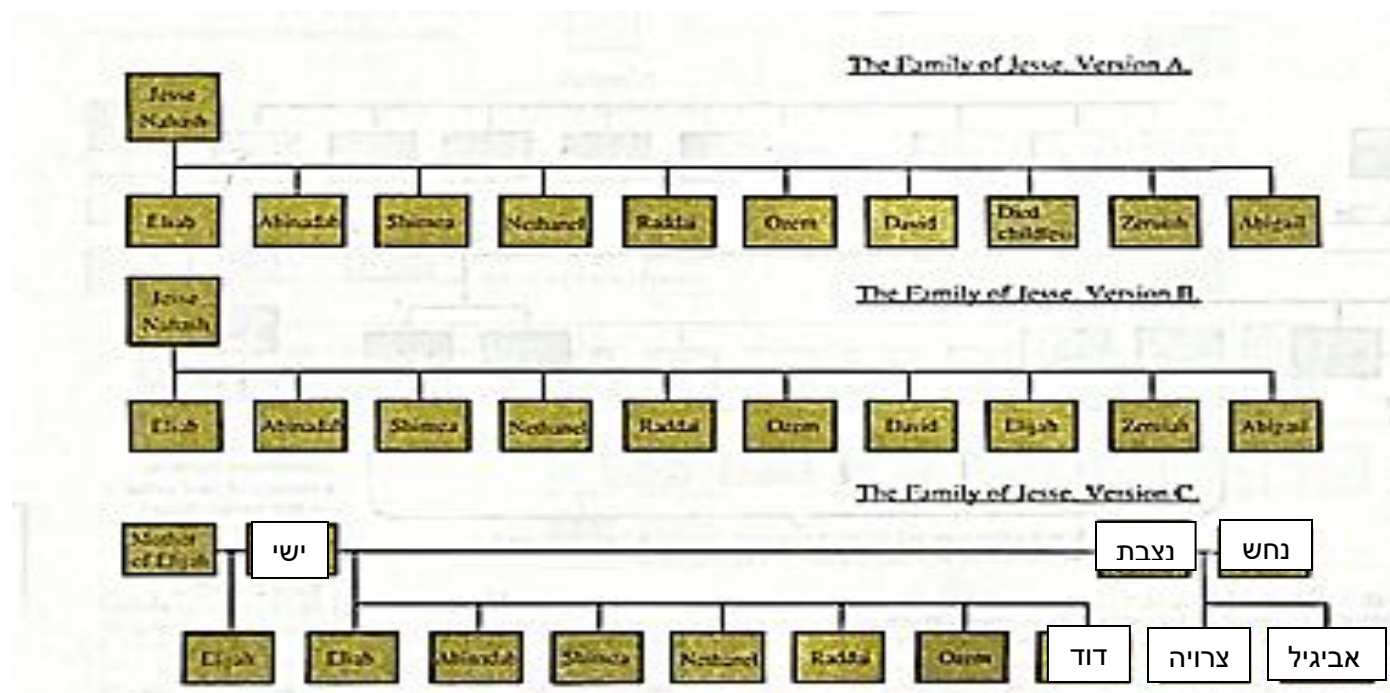
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאֵל אֶתָּה בֶן־מִיִּזָּה הָעָלָם: ס

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עו עמוד ב

גמ'. מנא ה"מ? א"ר יוחנן, דאמר קרא: וכראות שואל את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי, ולא ידע ליה? והכתיב: ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים! אלא אאבוה קא משאיל. ואביו לא ידע ליה? והכתיב: והאיש בימי שואל זקן בא באנשים, ואמר רב ואיתימא רבי אבא: זה ישי אבי דוד, שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא! ה"ק שואל: אי מפרץ אתי, אי מזרח אתי? אי מפרץ אתי - מלכא הוי, שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו, אי מזרח אתי - חשיבא בעלמא הוי. מ"ט אמר ליה שאל עליה? דכתיב: וילבש שואל את דוד מדיו - כמדתו, וכתיב ביה בשאול: משכמו ומעלה גבוה מכל העם. א"ל דואג האדומי: עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו. מ"ט? דקאתי מרות המואביה. א"ל אבנר, תנינא: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. אלא מעתה, ממזר - ולא ממזרת! ממזר כתיב, מום זר. מצרי - ולא מצרית! שאני הכא, דמפרש טעמא דקרא: על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, דרכו של איש לקדם, ולא דרכה של אשה לקדם. היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים, ונשים לקראת נשים! אישתיק. מיד: ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם, התם קרי ליה נער, הכא קרי ליה עלם! הכי קא אמר ליה: הלכה נתעלמה ממך, צא ושאל בבית המדרש. שאל, אמרו ליה: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עז עמוד א

אקשי להו דואג כל הני קושייתא, אישתיקו. בעי לאכרוזי עליה, מיד: ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש, וכתיב: יתר הישמעאלי! אמר רבא: מלמד, שחגר חרבו כישמעאל ואמר: כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. ומי מהימן? והאמר רבי אבא אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה - שומעין לו, ואם לאו - אין שומעין לו! שאני הכא, דהא שמואל ובית דינו קיים. מכל מקום קשיא! הכא תרגמו: כל כבודה בת מלך פנימה. במערבא אמרי, ואיתימא ר' יצחק, אמר קרא: ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו'. כתנאי: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית, דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר: על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים - דרכו של איש לקדם וכו'. דרש רבא, מאי דכתיב: פתחת למוסרי? אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, שני מוסרות שהיו עלי פתחתם, רות המואביה ונעמה העמונית. דרש רבא, מאי דכתיב: רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו? אלי לא נאמר אלא אלינו, מלמד, שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד, אמר לו: עלי ועליך נאמרו שתי מקראות הללו. דרש רבא, מאי דכתיב: אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי? אמר דוד: אני אמרתי עתה באתי, ולא ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי, התם כתיב: הנמצאות, הכא כתיב: מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו.

מלבי"ם דברי הימים א פרק ב פסוק טו

דוד השביעי. וזה סותר למה שבשמואל (א' טז, י; יז, יב) חושב לישי שמונה בנים ודוד הוא הקטן. ודעת חז"ל במדרש שהשמיני הוא אליהו הנזכר בין הנגידים שהקים דוד על יהודה, אליהו אחי דוד (לקמן כז, יח), והוא היה קטן מדוד, וקרא לדוד קטן על שהיה מקטין א"ע, וכן פרש"י. וראב"ע ורד"ק פירשו שאליהו היה אח מן האב ולא מן האם, ולכן לא חשבו פה מפני שאומר ואחיותיהם צרויה ואביגיל, והם היו אחיות מן האם ולא מן האב, וא"כ לא היו אחיות לאליהו לא מן האב ולא מן האם, וכדבריהם נראה ממ"ש (ש"ב יז, כה) ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב, מבואר (לפי הפשט, והדרש ידוע) שאביגיל היתה בת נחש לא בת ישי, וא"כ היתה אחותם רק מן האם, לכן אמר אחות צרויה ולא אמר אחות דוד, מפני שאחות צרויה היתה מן האב ומן האם שגם צרויה היתה בת נחש, ואמם נשאת לישי באלמנותה:

תלמוד בבלי מסכת נזיר דף כג עמוד ב - דף כד עמוד א

גופא, אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע - זכה ויצאה ממנו רות, וא"ר יוסי בר' חנינא: רות בת בנו של עגלון מלך מואב היתה. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: מנין שאין הקדוש ברוך הוא מקפח אפי' שכר שיחה נאה? דאילו בכירה דקרייתה מואב, א"ל רחמנא: אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, מלחמה הוא דלא אבל צעורי צערינן, ואילו צעירה דקרייתה בן עמי, אמר ליה: אל תצורם ואל תתגר בם, אפילו צעורי לא תצערינן כלל. א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה: לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשכר לילה אחת שקדמתה בכירה לצעירה-

זכתה וקדמה ארבעה דורות בישראל למלכו,

היה צאן ובקר ואהלים, רבי טוביה בר יצחק אמר שני אהלים רות המואביה ונעמה העמונית, דכוותה קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך וגו', רבי טוביה בר רבי יצחק אמר ב' אהלים, רבי יוסי ברבי יצחק אמר שתי מציאות רות המואביה ונעמה העמונית, א"ר יצחק (תהלים פט) מצאתי דוד עבדי היכן מצאתיו בסדום.

הגיוני הלכה 135-137

חילוקי הדעות הללו שהיו בין שרי שאול כבר רמזים הם במגילת רות, במשא ומתן שהיה בין בועז לפלוני אלמוני. פלוני אלמוני הגואל, הקרוב ביותר לנעמי, סרב לשאת את רות מטעם שיפסול את זרעו, כמו שאמר ⁸: "פן אשחית את נחלתי" ופרש"י זרעי כמו שנאמר: נחלת ה' בנים, לפי שהיה סבור שרות אסורה לבוא בקהל ואם ישאנה יהיו בניו פסולים.

ואמר ר' שמואל בר נחמני שפלוני אלמוני אילם היה מדברי תורה, שאמר:

ראשונים לא מתו אלא בשביל שנטלו אותה, אני אלך ואטלנה לי, שאני מערב פסול בכני. ולא היה יודע שכבר נתחדשה הלכה: עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית ⁹. אבל בועז ידע את ההלכה, ועל פיה רות כשרה לבוא בקהל. הושיב עשרה אנשים מוקני העיר, כדי לדרוש ולפרסם את ההלכה: עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ונשא את רות ¹⁰.

הקשה הגר"ז סולוביצ'יק ¹¹: למה היה 'חששו של הגואל פלוני אלמוני לשאת את רות, מחמת שיפגום אחר כך זרעו, למה לא תפס נימוק פשוט, שאסור לו לשאתה לאשה משום איסור חיתון עם פסולי קהל, שנאמר: לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' ? ועוד הקשה על הגמרא גופה: מה חידש עמשא בן יתר במאמרו: כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, "עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית" להכריע את ההלכה, הרי דרשה זו כבר אמרה אבנר "תנינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית" ואף על פי כן הקשה דואג על הבריייתא כל קושיותיו, ומה הועילו דברי עמשא כשאמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי להשקיט את קושיותיהם ? ועוד הקשה: כיצד בא דואג לפסול את דוד, הרי הלכה עתיקה היא ומפורסמת מימי בועז ? ואמר הרב מבריסק ביישוב השאלות האלה: שני סוגי הלכות הן; יש הלכה המיוסדת על מידה מן המידות שהתורה נדרשת בהן, ויש הלכה שיסודה בדברי קבלה למשה מסיני. ומה הבדל ביניהם ? הלכה שיסודה במידה מן המידות, אין בהכרח שתעמוד על תילה לדורות, שכן בית דין אחר שגדול מן הראשון בחכמה ובמניין, יכול לבטל את פסק ההלכה של בית הדין הראשון ¹². אבל קבלה למשה מסיני אינה עשויה להשתנות עולמית, ואין שום בית דין יכול לסתור אותה. וכן כתב הרמב"ם בהל' ממרים ¹³: "דברי קבלה אין שום בית דין יכול לחלוק עליה". ועל פי זה הסביר הגר"ז את דעותיהם של הגואל ובוועז; לעולם הלכה זו מואבי ולא מואבית היתה ידועה גם לגואל, שכן בועז פירסמה, כמו שאמרה הגמ' בכתובות ¹⁴. ובמה טעה הגואל

שלא רצה לשאת את רות? בהבחנה הזו שאמרנו. הגואל סבר שהלכה זו למדוה מאחת מן המידות שהתורה נדרשת בהן, ובית דין אחר יש בכוחו לבוא ולסותרת. על כן אף על פי שהיתה הלכה זו מקובלת, חשש שמא לאחר זמן יעמוד בית דין אחר ויערער עליה ותבטל. לפיכך לעצמו לא חשש מאיסור פסולי חיתון עם מואביה, שכן בזמנו היתה הלכה זו מקובלת, אבל חשש לזרעו, שמא בעתיד תבטל ההלכה ותימצא נחלתו, כלומר משפחתו, פסולה. וזו היתה טעותו, שכן הלכה זו מואבי ולא מואבית קבלה היא למשה מסיני, ואינה עשויה ליבטל עולמית.¹⁵

מעתה יצא לו להגרייז להסביר במה היתה יפה עדותו של עמשא בן יתר שאמר: כך מקובלני מבית דינו של שמואל, יותר מן המשנה שהביא אבנר,

שאבנר הביא משנה, ומשנה אפשר לחלוק עליה, ככל הלכה היוצאת מבית דין אחד שבית דין אחר הגדול מן הראשון יכול לחלוק עליה ולבטלה. משום כך הקשה עליה דואג את קושיותיו. אבל עמשא העיד "כך מקובלני מבית דינו של שמואל", היינו שזו קבלה למשה מסיני, והלכה למשה מסיני לעולם עומדת.

עתה ניישב את השאלה שהעלינו תחילה, מה צורך ראה שמואל שכתב את מגילת רות, ולמה כללוא בכתבי הקדש. ועוד שאלה מה עניינה של רות אצל עצרת? אלא, כיוון שראה שמואל שהלכה זו "מואבי ולא מואבית" רופפת היא בישראל, עד שקמו עוררין על כשרותו של דוד, ביקש לחזק ולפרסם הלכה זו. ואולי אף סבר שחייב לעשות כן, כיוון שבידיו משת את דוד למלך על ישראל, על כן כתב את המגילה לחזק משיחותו, ולקבוע ולפרסם שיחוסו של דוד על פי דין

הוא. כך הסביר ר' שמריא האקריט (מחכמי העיר כרתים) הביאו ר"ש אלקבץ בפירושו על מגילת רות, וז"ל: "מגילת רות נכתבה להכשיר את דוד ולהראות שמואביה כשרה בקהל... והוא פסק דין משמואל הנביא להסיר לזות שפתיים מעל דוד משיחנו".¹⁶ ר' שלמה אלקבץ ביקש ליתן סימן להשקפה זו על תכליתה של מגילת רות, וכינה את חיבורו על המגילה "שורש ישי".¹⁷ מכאן מוצא לתשובה גם לשאלה מה טעם למנהג שקורין מגילה זו בעצרת ולמה כללוא בכתבי הקדש. כיוון שחג השבועות הוא חג מתן תורה, ומצווים ישראל להאמין שכל התורה המצויה עתה בידנו ניתנה למשה רבינו מסיני, אחד תורה שבכתב ואחד תורה שבעל פה, ששניהם ירדו כרוכים יחד, כמו שכתוב בירושלמי פאה¹⁸: "ר' יהושע בן לוי אמר... מקרא משנה תלמוד ואגדה אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה מסיני".

על כן בשביל להוציא מלבם של הטועים המטילים ספק באמינות תורה שבעל פה כמו הצדוקים ושאר כיתות, ראו חז"ל לתקן מנהג קריאת רות בעצרת, לפי שיש בה חיוזק לאמינות תורה שבעל פה. הכיצד? במגילה מסופר כי בועז שהיה השופט וגדול הדור, לקח לו לאשה בפני הזקנים נערה מואביה, והוא מעשה שיש בו עבירה על הפסוק: "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'". וכל הקורא במגילה יתמה, איך עבר בועז על לאו מפורש? ועוד יוסיפו לתמוה, כיצד ייתכן שמשית בן דוד מוצאו ממואביה פסולת קהל? על כורחם יגיעו לדרשה "מואבי ולא מואבית", ויבואו להודות כי יחד עם תורה שבכתב נתנה למשה גם תורה שבעל פה שנכללות בה הלכות ופירושים. ואחת מהן זו ההלכה: מואבי ולא מואבית. ויחאמת הדבר בלבם, כי מי אינו מחכה למשיח בן דוד¹⁸.

ותרד הגרן, במואב כתיב (ירמיה מ"ח) אני ידעתי נאם ה' עברתו ולא כן בדיו, רבי חנינא בר פפא ור' סימון ורבנן, ר' חנינא אמר תחלת עבודה של מואב לא היה לשם שמים אלא לשם זנות שנאמר (במדבר כ"ה) וישב ישראל בשטים וגו' בדיו לא כן עשו לשם זנות אלא לשם שמים, ותעש בדיו לא נאמר אלא לא כן עשו לשם שמים אלא לשם זנות, וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות, רבנן אמרי תחלת עבודה לשם זנות וסופה לשם שמים, שנאמר ותרד הגורן ותעש.

Biblical Images, p.100-101 (R' Adin Steinsaltz)

In a larger context, the story of Ruth is an example of a process, a vast ordering of forces and events which extends throughout the Bible. It is a story in which people finally find their rightful place, and in which personal, family, and historical connections finally come to fulfillment. It is not always clear how this happens; but in one way or another, many cycles are completed here.

The sages have already commented that Ruth perfected, or in other words, redeemed several figures from the distant past. Hence, her association with the kings of Moab, because, in the language of the Lurianic Kabbalah, she redeemed the holy spark of Moab. Here, an ancient, forgotten link is once again revealed, and the concealed essence of Moab is made manifest.

According to the book of Genesis, Moab was the son of Lot, the close relative of Abraham, not only his brother's son but perhaps also his brother-in-law. In a sense, Lot was Abraham's counterpart, his companion who endeavored to imitate him. The similarity between Abraham and Lot is, of course, only partial, because Lot had many failings, ending his life in a way that was both sad and unpleasant, and his heirs were children born of an incestuous relationship. Nevertheless, it is possible here to trace a continuous line. In another biblical story – the selling of Joseph – the same idea appears. In the Midrash, it is considered that, in this story, the different patterns of history with their many-sided events and actions, good and bad, finally gather into the "light of the Messiah:" that is, out of the intentional and the unintentional, the beautiful and the ugly, something emerges. The good deeds remain, and the faulty elements tend to disappear, allowing other aspects to come to the fore. Even where something is primarily evil, no particle or spark of goodness is lost. The sparks, connecting, finally manifest themselves, sometimes after many generations, and in a striking way. Thus, a recessive gene may pass from one generation to the next without any sign of its existence, until with the passage of time and genetic recombining, it is revealed as inherent strength. If it is a question of a rare quality or attribute in a human being, such a child justifies the long chain of history. So it was with Lot, who had superior attributes which were not destroyed. Lot was devoted to the principles of hospitality. His daughters, despite the vileness of their deed, acted as much from the wish to preserve the human species – as it seemed to them – as from passion or lust. It is even possible to detect a veiled similarity between the act of Lot's daughters and Ruth's approach to Boaz many generations later. There was a deep commitment to the continuation of the line, the need to hold fast to the thread of generations, both in the delicacy of Ruth's hint and in the crudeness of Lot's daughters' act. Yet it is the good intention that persisted through time.

Ruth was the daughter of Eglon, King of Moab, a descendant of the line of Balak who, according to the sages, evinced reverence for the God of Israel and for prophecy. Eglon, too, rose in honor of the one who brought him God's word. The assumption was that noble characteristics and qualities never disappear or are altogether lost but are merely hidden from sight. At the right moment, in the right place, they burst forth like a spring, purified of evil.

אברבנאל פרשת וירא

ונכתב הספור הזה להודיע קורבת שתי האומות האלה עמון ומואב עם ישראל ושעל כן צוה ית' לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וגומר וגם לשנדע שרש שתי נשים יקרות שבאו מהם

ארכעה פרקי השלמה

[א]

לוט אבי מואב

וְגַם לְלוֹט הַחֵלֶץ אֶת־אַבְרָם הָיָה צֹאן־וְבָקָר וְאֶתְלִים:

(בראשית יג, ה)

ר' טוביה ב"ר יצחק אמר:

שני אהלים: – רות המואביה ונעמה העמונית.

(ב"ר מאי ה)

חכמינו זכרונם לברכה ואחריהם מפרשי התורה הנאמנים בקודש, הם היו יבואי כוח להבין בכתובים.

ברום קומתם אשר כמדלג-אור, ובעיניהם הבהירות, ידעו להשקיף על סדנה של תורה. כעל יריעה אחת שלמה המחבקת ומחברת אחרית עם ראשית.

הם ראו אבות ותולדותיהם...
חזל-ל דרשו כתרי אותיות, כי אלה אותנו להם ברוח קודשם. לדעת רמזי תורה וסודותיה.

רות מן התורה מנח – הנה היא כתובה ב-בראשית!

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט.

(שם יג, ד)

עם צעדי הראשונים של אבי האומה אל הארץ אשר אמר לו האלוהים, שם התחילה רוקמת עצמה במסמורין מסכת המשיח.

אכן, בלמדנו תורה בראשונה לא שמנו לבנו לצפונות. הסיפור על לוט הזולך את אברהם יפה לעצמו, אף משמעותו כפשוטו יפה ורבה. והנה באנו ממדרשו של ר' טוביה ב"ר יצחק וראינו כי ממלה זו - אהלים - נבטות אלינו שתי אמות בישראל, כה דחוקות, כה קרובות:

וְהָיוּ הָיוּ לְיָמֵינוּ הָיוּ מִלְכּוּת!

כי זהו לימודה של התורה מפי קורא הדורות מראש.

וְהָיָה הָאֵלֶּיךָ יְשֻׁבִי אִמְרִי: וְזֶה הוּא בְּרִי־נֶשׁ דְּאִמְרֵי דְהָא אִוְרִיחָא

אַתְיָא לְאַתְרָא סְפִירִים בְּעֵלְמָא.

(נעל "עקרת יצחק" בהקדמתו למגילת רות)

– דור פ' בתעלותן קניב ע"א

רות וְדִיד מְסֻדֹם

דרש רבא: מאי דכתיב (תהלים מ, ה) או אמרתי הנה - באתי במגילת ספר כחוב עלי. –
אמר דוד: אני אמרתי עתה באתי, ולא ידעתי, שבמגילת ספר כחוב עלי...

התם כתיב: (בראשית יט, ט) שתי בנותיך הנמצאות.
הכא כתיב: (תהלים פט, כא) מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו! –

רשי: אני אמרתי – בשעה שנמשחתי, עתה באתי לגדולה ומקרב מסקלי גדולה זו, ולא ידעתי שמימי אברהם נכתבה עלי, במגילת ספר. (יבמות פו)

הנה כי גם הצלת לוט ובנותיו ממהפכת סדום, אף זו עולה עם כוונת האחרית.

בודאי כי תפילתו של אברהם עליהם גדולה ויפה כפשוטה. אבל במסמורין יש לתפילה הזאת משמעות עליונה, כי לה צפה הקב"ה ועל-כן גלה סודו לנביאו.

וְאִמְרֵי הַמִּכְשָׁפָה אֵין מְאֻבְרָהֶם אֲשֶׁר אֵין עֲשָׂה.

וְאִבְרָהֶם הָיוּ יִהְיֶה לָנוּ גְדוֹל וְעֲצוֹם

וְנִבְרָכֵנוּ בּוֹ כָּל גִּוֵּי הָאָרֶץ.

כי ידעתי למען אשר יצוה את-בְּנוֹי וְאֶת־בְּיָתוֹ אֲחֵרָיו

לְשִׁמְרוֹ דְּדִיד לְעֲשׂוֹת צִדְקָה וּמִשְׁפָּט.

לְמַעַן תִּבְרָא עַל אֲבְרָהֶם אֶת אֲשֶׁר־דִּבֶּר עֲלָיו.

(בראשית יח, ז-ט)

[ונבדכו – גם מלשון מברך את הגשן].

(ראה נבמות ס"ג ע"א)

הַבַּת מִזְכָּה אֶת אֲבִיָּה

רוח המואבית – השָׁכָה מִשְׁדֵּי-מוֹאָב ! (ראה פרק א פסוק כב)

זו היא ששבה משדי מואב תחילה.
שאו נחמדה ההלכה וכו'.

(קרבן העדה, ירושלמי יבמות פ"ח ה"ג)

הלא רוח מודעתנו היא. והיא שבה אלינו ממרחקי דורות ומכפרת בעדם.
היא רוחצת מטעף עבודה זרה. אשר השחיתו וקילקלו אבותיה בכל הדורות. ואשר חטאו לישראל*.

מבקעת סדום הארורה. היא מעלה ומצחצחת ומחדשת את אחות הקדמונים. מאז התהלך אביה הראשון את אבינו אברהם. הוא אב המון גויים. וראויה היא לנו מראש ברכת ה' לאברהם:

ונברכו כָּךְ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה.

אמר לו הקב"ה לאברהם: שתי ברכות טובות יש לי להברוך בך:

רוח המואבית והעמה העמונית.

רש"י: ברכות – כזו מברך את הנפון. (יבמות סג: בלמים פ"ז מ"א)

לְתַאֲוֶה נִפְשָׁךְ נִפְרָד בְּכָל תּוֹשִׁייתִי יִתְגַּלֵּעַ.

אָח נִפְשָׁךְ מִקֶּרְתִּי עוֹ וּמִדְיָנִים פְּבִרִיתִי אֶרְמֹן. (משלי י"ה, י"ט)

לתאוה יבקש נפרד – זה לזו

אח נפש מקרית-עז – זה לזו: (מזיר כג)

ואביה הראשון חטא. הוא לא עמד במבחן נאמנים. זכה ולא זכה.

כי הלא אביו הרן עוד היה לבו אטום בחשכת הספק עם צלמי הרת.

אמר: מה-נפסך; אם נצח אברהם, אנו אמר מן דאברהם אנו, ואם נצח נמרוד, אנו אמר מן דנמרוד אנו. כיון שירד אברהם לכבשן וניצול, אמרו לו: דמאן את? אמר להם: מן דאברהם אנו! נטלוהו והשליכוהו לאור, ונתמרו בני מעיו ומת על פני תרח אביו. (ב"ר לח, י"ט)

אברהם הלך לכבשן על מנת להשרף על קדוש השם – על כן ניצל בנס. אבל הרן הלך על מנת להנצל – על כן נשרף!]

לוֹט אָחִיו וְרָכְשׁוֹ

הִיקָחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רָכְשׁוֹ בֶּן-אָחִיו אַבְרָם תְּלֹכּוֹ וְכוּ'.
וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וְכוּ'.

(שם י"ה, י"ב-י"ד)

הסיפור על מלחמת המלכים עם כדורלעומר והחלצתו של אברהם לרדוף עד דן, גם הוא יפה כפשוטו, כנא לחאר חסדו ואמונתו של אברהם אבינו. אבל אין הוא יוצא מדי יופיו זה, אם נשכיל לקרוא בו גם את סיפורו של קורא הדורות מראש, כי רדף אברהם להציל את לוט ואתו את שורש המשיח.

וְגַם אֶת-לוֹט אָחִיו וְרָכְשׁוֹ הִשִּׁיב.

(שם טו)

ורכשו של לוט, הלא הם-שני האהלים:

ויקחו את לוט ואת רכישו בן אחי אברהם וילכו.

דאף-על-גב דאינהו לא חזו מזליהו חזי,

כי רצונם היה לבטל ישראל ולבטל משיחם חי, ועל זה רדף אברהם אבינו מהר להצילו.

זה סוד קלסתר פני לוט כפני אברהם, וכמו שאברהם אדם גדול בענינים

כך לוט כנמטריא אדים – א'דס, ד'יד, מ'שיח.

ולוט רצח להקדים בירשת הארץ כי חשב שהוא יורש את אברהם כמו

שפירשי- הסוד ארור כנען, ואין לו חלק בארץ.

כי לוט בעת ההיא מקולל – כי לוט לשון לטותא.

ואף-על-פי שקלסתר פניו דומה לאברהם – הוא כקוף בפני אדם ולא

אדם ממש.

זה יהיה עוד ביאת דוד ומשיח, ואז יאיר הקלסתר.

(שליה פ' נח)

והבן זכה לאור באורו של אברהם העברי. הוא דבק בו בצאתו
 מאור-כשדים. ללכת אל הארץ המובטחת לקרוא שם בשם ה'.
 ביתו הגדול של אברהם היה בית חינוכו ולימודו. קרית עוז לו באהבה.
 בחסדי אדם ובשפע אלוים – על עולם.
 לוט עלה בהר ה' אך לא עצר כוח לקום במקום קדשו. –
 ושב למקורו.

וְאָנֹכִי לֹא אוֹכַל לְהַמְלִיט הָהָרָה: (ברא. יט. יט ושם רש"י)

ואברהם הרגיש בראשית ניצני הרעה בלב חניכו ובן לויתו. וירא כי אין
 תקנה לשורשי מקולל.

וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-לוֹט אֶל-נָא הִנֵּה מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וכו'.

הָלֹא כָל-הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הַפָּרָד נָא מִעַלְי. (שם. יז. יא. ט)

אמר ר' חלבו: הברל נא אין כתיב כאן, אלא הפרד. – מה הפרדה הזו
 אינה קולטת זרע, כך אי אפשר לאותו איש להתערב בורעו של אברהם!
 (ביר מא. ח)

צער. מרירות ואכזבה. אברהם אב לכל הנרים אנוס לשלח מעל פניו
 את נרו הראשון. בן אחיו. אהוב ביתו ואיש סודו – הנפש אשר עשה*.

וְרִי אָמַר אֶל אֲבָרָם אַחֲרֵי הַפָּרָד לוֹט מַעֲמוֹ. (שם. יז. יד)

ר' יהודה אומר:

כעס היה לאבינו אברהם בשעה שפירש לוט בן אחיו מעמו.

אמר הקדוש-ברוך-הוא: לִפְלֹ הוּא מִדְּבָק, וּלְלוֹט אַחִיו אֵינוֹ מִדְּבָק.

(ביר מא. י)

הַפָּרָד נָא מִעַלְי! – הפרדה-עולמית. הפרדת שורש משורש. לאום
 מלאום.

לוט שרשו רע:

וַיֵּאָהֶל עַד-סֻדָּם –:

וְאִנְשֵׁי סֻדָּם רָעִים וְחַטָּאִים לְלֹ מֶלֶךְ. (שם. יז. יב-יג)

ועברו דורות רבים עד שכאה אותה אשה בת מואב. בת לוט, והשיבה
 ריב אבות:

כֹּה יַעֲשֶׂה לִי וְכֹה יִסִּיךָ

כִּי הִמְנֹת יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינְךָ.

(עפ"י השלי"ה שם)

הִשַּׁע לוֹט מִקֶּדֶם הִפְרִדוּ אִישׁ מֵעַל אֹהֶיו.

(בראשית. יז. יא)

הִסִּיעַ עֲצָמוֹ מִקְדָּמוֹ שֶׁל עוֹלָם. אָמַר:

אִי אֶפְשִׁי בְּאַבְרָהָם אִי אֶפְשִׁי בְּאַלְהָיו.

(ביר מא. י)

וכנענו באה רות וענתה שירה לישראל ולמקורו.

וחד כל דורות לוט ענה לקולה בתשובה של אהבה. ככל אשר
 קָטַר לבה של זו אשר באה להדבק בשכינה:

עֲמִיף עָמִי נֹאֵל לְךָ אֶלְיִי:

.

ולחסיר כעס מאבינו אברהם:

אָמַר הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא:

לִפְלֹ הוּא מִדְּבָק, וְלֹבֵן אֹהֶיו אֵינוֹ מִדְּבָק.

(ביר מא. י)

וְרִוּוֹת דְּבָקָה-בָּהּ.

After Sdom's destruction, Lot and his daughters escaped believing that the entire world had been destroyed. With a pure and caring desire to repopulate the world, each of Lot's daughters separately got him drunk, and unbeknown to him, had relations with him. Even though Lot was drunk and unaware of the entire event, it still reveals a great deal about Lot's character. Additionally, this narrative also offers insight into Lot's daughters and how he raised them. The question is: what insights can we glean from the narrative?

Remarkably, Lot accompanies Avraham for the first half of his documented adulthood and moves to Sdom for the second. Lot's division of time between the two may explain more than just Lot's geographical whereabouts. Ideologically, Lot identified with both Avraham and Sdom. Lot, committed to living in two worlds, and sitting on the fence, was incapable of fully committing to the ideology Avraham lived by. Yet, at the same time, he was different from the other inhabitants of Sdom.

Hypocrisy captures Lot's personality. Revealingly, he acknowledges his search is for a place that is 'גן ה' *like the garden of Hashem* and כארץ מצרים *like the land of Egypt* because, in truth, Lot desires both. He sincerely values and even aspires for 'גן ה' *the garden of Hashem* and everything that it represents. However, he cannot get past his desire for ארץ מצרים *the land of Egypt* and what it embodies as well.

Based on this we can understand that when Avraham first shares the news and command of לך לך *go for yourself* with his family, Lot passionately accompanies him, for ideologically, Lot was on the same page as Avraham. The Torah can accurately comment וילך אתו לוט *and Lot went along with him*. Yet, immediately a shift occurred and he was subsequently being taken by Avraham, because he lost his drive. Lot lacks full dedication, and half-interest does not last. That is exactly why Lot's ability to generate initial excitement was easy for him but maintaining it was not. Sustaining that drive requires serious conviction, something that Lot lacked.

Lastly, Lot welcomes in his guests, insisting that they sleep at his home ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל ביתי *and he said, 'Behold my masters, please turn to the house of your servant, sleep here, wash your feet, wake up and continue on your journey'*. And when the lust-driven mob came for the guests, he protected them. Lot, being the wonderful host he was, did not and would not allow the mob to sodomize his guests. Caring for and welcoming guests reflects Avraham's influence. However, by offering his daughters to the mob, he discloses another element of his character; promiscuity does not bother him. That is precisely why he moved to Sdom in the first place. Offering his daughters to the mob reveals Lot's identification with Sdom's values.

Furthermore, Lot's daughters mistakenly thought that the world was destroyed, and tricked him into having relations with them. They were raised by Lot, in Sdom. It should come as no surprise that they on the one hand cared enough for the world to perpetuate it and ensure its future, yet on the other hand, they were too quick to have relations with their father, surely they should have investigated the situation first. They too, like their father, were kind and loving people and really excelled in *mitzvos bein adam la'chaveiro*. However, also like their father, they permitted and felt comfortable with unethical behavior and promiscuity.

Not only did Lot's daughters inherit this mindset from their father; sadly, Lot may have even received it from his father, Haran. Chazal claim Haran too was indecisive and straddled the fence. After Avraham was thrown into the Kivshan HaAish, Haran was asked where he sided and responded,

בראשית רבה (וילנא) (פרשת נח) פרשה לח סימן יג

מה נפשך אם נצח אברהם אנא אמר מן דאברהם אנא ואם נצח נמרוד אנא אמר דנמרוד אנא, כיון שירד אברהם לכבשן האש וניצול, אמרין ליה דמאן את, אמר להון מן אברהם אנא, נטלוהו והשליכוהו לאור ונחמרו בני מעיו

Haran could not commit fully either. He waited to see whether Avraham would survive before taking a stance. It is sad that Lot could not commit, but significantly sadder knowing his family history. It is even sadder knowing that his father's inability to commit led to death, and in spite of this, Lot could not conjure up enough strength to dedicate himself.

Teachings p. 72-76 (R' Asher Brander)

We may also pose a second fascinating Masoretic question: Torah text is broken up into Masoretic breaks, known as *parshiyos* (not to be confused with our weekly readings more precisely known as *sidros*). These divisions, according to the Talmud, are Divinely ordained. Each parsha delineates a move to a different topic or subtopic; events within one parsha are deeply connected. Remarkably, seventy-one *pesukim* – from the angelic appearance to the episode of Lot and his daughters – have no break in the text even though they cover such disparate topics as:

1. *Angelic appearance and Avraham's hospitality*
2. *Sara's denial of laughter*
3. *Hashem informing Avraham of impending Sodom destruction*
4. *Avraham's negotiations for Sodom*
5. *Angelic appearance to Lot*
6. *Sodomite mob*

85. *Bava Metzia* 86.

7. *Destruction of Sodom*

8. *Saving of Lot and daughters*

9. *Union of Lot with his daughters*

We must wonder why there is no break here.

A stunning Midrashic insight provides us with a key to our problems:

"... Arise [Lot], take your wife, and your two daughters that are found."⁸⁶ Rabbi Tovia said: That means two "finds," Rus and Naama. Rabbi Yitzchok commented: "I have found Dovid My servant."⁸⁷ Where did I find him? In Sodom.⁸⁸

Avraham is the culmination of twenty generations of refinement; his son Yitzchok, the first born-Jew, constitutes an infusion of light into a very dark world. God created His world for the Jewish People. In classic Midrashic terminology, we are the *reishis*, the primary fulfillment of God's purpose for This World. Our job, in turn, is to display/demonstrate Hashem's presence in and to the world.

But this is not the end of the story – there is an entire *rest of the world*. All of humanity is part of Hashem's master plan. God certainly does not forsake them!

Hashem must descend deep to provide an access point for those

86. *Bereishis* 19:15.

87. *Tehillim* 89:21.

88. *Bereishis Rabbah* 41:4.

who are searching for more. And so He does. In the deepest, darkest place known to man, amidst all the *schmutz* (filth), a seed of light, from which shall grow tremendous brilliance and ultimate world redemption, is sown. The name of this ultimate dirt – Sodom; and from where does this seed of light emerge...?

Consider Lot who drags himself along after Avraham – for all the right reasons – to Eretz Yisrael. Ready to leave a comfortable family and the Fertile Crescent, he heads for parched Canaan. However, once there, he is lured by the wrong things, ultimately investing himself in depraved materialism and immorality (Sodom). It blows up in his face, *mamash*. Too ashamed to return to Avraham, he ends up in a cave with his two daughters; for all intents and purposes, his world is over. His daughters refuse to despair, and take immediate, bold, and unorthodox action. More shocking than their behavior, however, is the Talmudic appellation:

... Rabbi Yehoshua ben Korcha said: A man must always be as alert as possible to perform a mitzva, for as reward for preceding the younger by one night, the elder daughter [of Lot] was privileged to appear in the genealogical record of the royal house of Israel four generations earlier.⁸⁹

A mitzva might not have been our initial assessment of these events!

89. *Nutzir* 23b. Oved, Yishai, Dovid, and Shlomo through Rus, while Rechavam was a son of Naama, the Ammonites (and Shlomo).

But from this darkness emerges a brilliant light (planted ever so subtly in Sodom), in the form of Rus. At the beginning of the book of Rus, when Elimelech seeks refuge from responsibility, he goes to Moav, but the Moabites (true to form) refuse to recognize their obligation of gratitude and kindness. Elimelech and his children perish. Rus returns home with Naomi. Coaxed by Naomi, Rus gleaned from Boaz's field and then agrees to marry him. Boaz sees the big picture:

And he said, "May you be blessed of the Lord, my daughter; your latest act of kindness is greater than the first, not to follow the young men, whether poor or rich." ... Said Rabbi Elazar: He intimated to her, the royal house of Dovid is destined to come forth from you.⁹²

Rus sacrifices to go with Naomi. More, she is willing to marry Boaz, an older man.⁹³ Rejecting crass materialism and spurning immorality, Rus, ultimate giver, understands holiness, and wants it when she sees it. *The seed sown in Sodom has returned home!* Rus redirects the human craving for sanctity to its source in This World, a combination which will ultimately yield the Moshiach.

A point of wonder: As Sodom is blowing up, Lot escapes to his deep, dark cave with his daughters, who intoxicate their father. Ever wonder where the wine came from? Listen to the midrash (we focus on the second approach):

Whence did they procure wine in the cave? Since they [the Sodomites] had an abundance of wine they stored it in caves. Rabbi Yehuda ben Shimon said: A taste, as it were, of the Messianic Age was provided for them, as you read, "And it shall come to pass in that day, that the mountains shall drop down sweet wine."⁹⁰

Incredible – Messianic wine provided by the Divine Waiter was hidden in the cave! It is all part of a big plan.

And yet from these unions emerge Moav and Amon, nations even more reviled than Edom and Mitzrayim:

An Ammonite or Moabite shall not enter into the congregation of the Lord... ever... Because they met you not with bread and with water in the way, when you came out of Egypt; and because they hired against you Bilam... You shall not loathe an Edomite, for he is your brother; you shall not loathe an Egyptian, because you were a stranger in his land.⁹¹

Amon and Moav carry that most hated of human traits – ingratitude. The one who fails to recognize goodness is hopeless – and anathema to the Jewish People.

90. *Yovel* 4:18.

91. *Devarim* 23:4-5.

והנה האריך בעניני זה הספור לרוב התועלת המגיע ממנו.

ל וידמה שכאשר ראה לוט הפיכת הערים ההם לא בטח שתמלט צוער³⁶ כמו שאמר לו הנביא. ועלה משם להר הוא ושתי בנותיו, כי אשתו כבר מתה בעכוב שקרה לה בהביטה מאחרי לוט בארץ סדום, לראות מה יקרה לארץ ההיא. ולזה לא יכלה להמלט עם לוט ובנותיו לא לצוער. וישב לוט במערה אשר מצא שם הוא ושתי בנותיו. וכבר חשבו בנותיו שזה ההפסד קרה לכל הישוב ולזה לא חשבו שימצא בעולם זולתן וזולת אביהם. ולזה לג השתדלו לחיות מאביהן זרע כדי שלא יפסד המין האנושי. ומפני זה השקו את אביהן יין ושכרוהו, בדרך שלא ירגיש בשכבן עמו. ולא הרגיש בשכב עמו הבכירה, אבל לה הרגיש בקומה הרגש מעט. ועם כל זה לא נשמר משתיית היין ומהשתכר שנית, ושכב עם הצעירה ולא הרגיש בשכבה ובקומה, כי היא קמה בחריצות בעורו נשקע בשינה. לו ואלו הבנות קראו שמות לבניהן מורים על שהיו להם אלו הבנים בזה האופן. ולזה לח קראה הבכירה את שם בנה מואב להורות שמאביה נהיה. והצעירה קראה שם בנה בן עמי להורות על שממשפחתה נהיה. והנה היא לא פרסמה³⁷ זה הפעל המגונה בקריאת זה השם, כמו שפרסמה הבכירה, והנה יוסיף אמות בזה הספור מה שכבר נתפרסם בעת נתינת התורה משמות אלו האומות אשר נסתעפו מכנות לוט ולזה אמר הוא אבי מואב עד היום, הוא אבי בני עמון עד היום.

Abraham's Journey, p. 176-178 (R' Joseph Soloveitchik) (from Michal Horowitz)

Saving Lot's Daughters

The angels left Abraham and went to Sodom to destroy the city and save Lot and his family. To understand their mission, let us read a very strange and puzzling talmudic passage:

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עז עמוד א

דרש רבא, מאי דכתיב: אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי? אמר דוד: אני אמרתי עתה באתי, ולא ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי, התם כתיב: הנמצאות, הכא כתיב: מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו.

David thought that he had just entered Jewish history, that he had entered our annals and become a historical figure when the prophet Samuel anointed him with holy oil. He did not know that the Almighty had been concerned about him centuries earlier when He saved Lot and the angels told him, "Take your wife and your two daughters who can be found."

Why were the angels so concerned about Lot's two daughters? Why did they specifically tell Lot to take the girls out of the city because of its impending destruction? The reason is that Lot's daughters were the ancestors of the Messiah. Ruth, a descendant of Moab, was the mother of the Davidic dynasty (Ruth 4:17). Naamah the Ammonitess was the mother of Rehoboam (I Kings 14:21), and the King Messiah will be a descendant of David, Solomon, and Rehoboam. God did not send the angels because He was interested in Lot or in his daughters. He was interested in something else – the Messiah. The great vision of a redeemed world would have been made impossible if Lot's daughters had been destroyed in Sodom. The is why the Torah is so interested in telling us the strange story of the act of incest that took

place in the cave. Why else would the Torah record such an ugly event? It is not a story of incest. It is the story of the Messiah.

The personality of the King Messiah is not monotonic. God weaves the personality of the Messiah with vast amounts of multicolored threads, like Joseph's shirt. The messianic soul is iridescent, multi-talented, rich in thought-filled volition, and will be endowed with talents that seem mutually exclusive. But everything good and fine and noble in man must be passed on to the Messiah. He will have the capacity for *gevurah* and *hesed*. He will be a hero with unlimited power and strength who will defend justice. He will also be a man of unlimited loving-kindness, humble and simple. All these capabilities, capacities, and talents will merge in beautiful harmony in the King Messiah. The Messiah will represent creation at its best. Apparently, then, Lot's daughters had something beautiful in them to contribute to the Messiah's rich and powerful personality. If there is something fine in the non-Jewish families of the earth, it, too, will be passed on to the Messiah.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סג עמוד א

ואמר ר' אלעזר, מאי דכתיב: ונברכו בך כל משפחות האדמה? אמר ליה הקדוש ברוך הוא לאברהם: שתי ברכות טובות יש לי להברוך בך, רות המואביה ונעמה העמונית:

Lot's daughter had something beautiful to contribute to the emerging personality of the King Messiah. What did this primitive girl possess that the Almighty, gathering virtues and noble traits from all over the world, picked up? She was uncouth and primitive, she committed incest, and yet she was the great-great-grandmother of Ruth. The Messiah will be her descendant!

She was under the impression, says Rashi (Gen. 19:31), that a cosmic cataclysm had struck and only three human beings had survived. (Years ago, we were unable to imagine this, but now we understand that it is something that can happen any day.) She acted as she did because she wanted to save humanity. This girl wanted to rebuild the world, to start from scratch and raise another race to take the place of the human race, which she believed had been destroyed simultaneously with the destruction of Sodom. This was heroism of an undreamt caliber. Instead of giving up, she had the courage to try to rebuild the world, to make a new humanity arise from the ashes of Sodom. She convinced her younger sister. Never mind that their method was primitive and crude. These two girls took upon themselves an impossible task, something staggering and awesome.

בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לא-לב

וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לָבוֹא עָלֵינוּ כְּדָרָךְ כָּל־הָאָרֶץ:

לָכֵן נִשְׁקָה אֶת־אָבִינוּ זָקֵן וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנַזְוִיָּה מֵאָבִינוּ זָרַע:

The plan *per se* was reprehensible, but their motivation was imaginative, noble, and heroic. The King Messiah will save the world. Indeed, he will achieve what his great-great-grandmothers wanted to do. The great-great-grandson, the King Messiah, will accomplish what the lonely girls could not. The heroism of Lot's daughters consisted in their commitment to mankind and their urge to save it.

וישב בהר ושתי בנותיו עמו. מעשה בנות לוט ענין מחודש היה והן היו צנועות ומתביישות לתבוע את אביהן, שהרי בן נח מותר בבתו.

ורז"ל אמרו: (ב"ר נא, יג) שנתכוונו לשם שמים כדי לישב העולם, כי היו רואות החרבן הגדול בדור ההוא והיו מתפחדות לאבד מין האדם, ולפי שכבר נאבדה אמן בלקות נציב מלח ואביהן היה יחיד בלא בת זוגו, על כן הוצרכו לעשות המעשה הזה בו כדי לחיות הזרע ממנו ושלא יכלה המין. ומזה אמרו בטענתם: ואיש אין בארץ וגו'. ומפני זה לא תמצא שהזכיר בהן הכתוב לשון זנות בכל הפרשה, לפי שכוונתם היתה לשם שמים, ועל כן זכתה הבכירה שיצאת ממנה רות המואביה שקבלה עליה תר"ו מצות שישאל יתרים על בני נח, וזכתה הצעירה שיצאת ממנה נעמה העמונית שיצא ממנה רחבעם בן שלמה, ונמצא ששתיהן זכו למלכות בית דוד. וזהו שאמרו רז"ל בענין עמון ומואב: (ב"ק לח ב) (דברים ב, יט) אל תצורם ואל תתגר בם, בשביל שתי פרידות טובות שאני עתיד להוציא מהם זו רות המואביה ונעמה העמונית. והפרשה הזאת מפרשיות התורה שנקראין ומתרגמין, והוא מאמרם בשלהי מסכת מגלה: (מגילה כה ב) מעשה לוט ושתי בנותיו נקראין ומתרגמין. פשיטא. מהו דתימא ניחוש משום יקריה דאברהם קמ"ל.

אגרות משה חלק ח' דף 15

בלויבאן היו גדולי תורה רבים, ורבנו היה מספר את המעשה דלהלן כדי להראות שהיו מהם שהגיעו למדרגת רוח הקודש כמעט, של גילוי אמיתי בתורה:

בתחילת חורף תרפ"ב חלה אחד מבעלי הכתים ונפל למשכב במין חולי מוזר ולשונו התנפחה בפיו. כאשר תקיף ליה עלמא ורבנו בא לבקרו, ביקש החולה להוציא כל איש מעליו וסיפר לרבנו את סיבת חליו. לדבריו שיבוע קודם לכן בשבת פרשת וירא הקשה כיצד זכו בנות לוט שהמושיה יהיה מצאצאיהן, אף שלא בושו בגילוי עריות שעשו והודיעו שבניהן הם מאביהן, ודיבר עליהן בדרך בזיון. כלילה הופיעו בחלומם שתי נשים זקנות מאוד שראשן ופניהן מכוסים ואמרו שהן בנות לוט. הן הוסיפו ואמרו לו ששמעו את טענתן, ובאו מעולם האמות לענות לו. הן טענו שהיו יכולות לומר שמאחר שהן ממשפחת אברהם וניצלו בדרך נס מסדום, לא היו תולים בהם מעשה זנות, והיו יכולות לייחס לעצמן כל מעשה נס. כך שהיו יכולות לומר שנתעברו מן השכינה כביכול, ולייסד דת חדשה כנצרות. והן קראו לבניהן עמון ומואב להודיע שכאשר אשה מתעברת יש לוולד תמיד אב בשר ודם. בזכות זה זכו ויצא מהן המשיח האמיתי. עוד אמרו שהוא הטא הטא גדול כאשר דיבר עליהן בדרך בזיון. מאחר שהוא דבר עליהן בולוול, הוא ייענש מידה כנגד מידה כמרגלים (רש"י במדבר י"ד ל"ז) ותשתרבב לשונו ותתנפח בחולי משונה וכך ימות. כשסיים האיש לספר את סיפורו, הגסב את פניו אל הקיר ונפגם לעולמו. רבנו ראה בכך עניין אמיתי, מאחר שההסבר נראה לו חסר אמיתי.

Genesis (From Creation to Covenant), p. 208-210 (R' Zvi Grumet)

Lot's Daughters

When the townspeople demand that Lot hand over the two strangers to be Sodomized. Lot pleads with them, offering his virgin daughters for their pleasure instead. This extraordinary act of Lot's magnanimity is a grotesque perversion of the Abrahamic selflessness and generosity of spirit.

Circumstances in the following days take Lot's perversion and turn it on its head, so much so that we don't know whether to cheer or jeer. Hiding in a cave, Lot's daughters – the very ones he offers to the

Sodomite mob – look at the destruction and are convinced that not only is Sodom destroyed, but that the entire world has ceased to exist. Instead of the world being obliterated by water it is now consumed by fire. They, too, decide that an act of selflessness is necessary – not to save their guests, but to save the human race. After all, as far as they know, the only ones to survive the destruction of the world are in that cave.

Knowing that their father will never consciously agree to their plan, Lot's daughters get him drunk and lie with him so that they may bear children and begin the repopulation of the world. Their choice stands in stark contrast to Noah and his wife, who after the *Mabul*, despite being commanded repeatedly to be fruitful and multiply, never have additional children. It is also reminiscent of the story of Ham and Noah, where there is also drunkenness following mass destruction, after which there is an act with sexual overtones. The difference between them, however, cannot be more pronounced. While Ham's actions are deemed selfish and condemned by Noah, Lot's daughters act selflessly in their attempt to save what they believe is all of humanity.¹¹

11. The generosity of Lot's daughters reappears later in the Bible. The Torah explicitly forbids intermarriage with descendants of Ammon and Moab (the sons Lot had by his daughters), and explains that they did not greet the Israelites with bread and water upon their exodus from Egypt (Deut. 23:5). This makes sense only when we recall that the redeeming quality of their forebears was selflessness and they chose to suppress that quality when it came to the Israelites.

By contrast, Ruth the Moabite is brought into the Israelites fold as a mother of royalty, presumably because of her selflessness vis-à-vis her mother-in-law, Naomi. Moreover, Solomon's wife, who becomes the mother of the entire Davidic dynasty, is an Ammonite woman (I Kings 14:21). Rabbinic tradition also distinguishes between the males and females, maintaining the prohibition against intermarriage for the former but suspending it for the latter (Yevamot 76b-77a).

Like Lot's selflessness, his daughters' selflessness is a perversion of Abraham's loving-kindness. Lot offered them and they now offer themselves. Lot teaches them to sacrifice themselves for a greater good and in the end, they do – although the greater good is not quite what Lot intended. Abraham's influence, albeit distorted, actually extends beyond his nephew to his nephew's daughters. Abraham thinks that he failed with Lot, yet little does he know how much impact he has had, on both Lot and his daughters.

פרשת לוי ומעשה בנותיו הם חלק בלתי-נפרד מדברי ימי אברהם, מדברי ימי ישראל ומדברי ימי מלכות בית דוד (ראה רות).

הליכתו של לוי עם אברהם בדרך מצר הנחל לארץ כנען, ומפנה למצרים, ומפנה שוב לארץ כנען — עשתה עליו רשם, נכמה ממדותיו של אברהם, ביחוד בדברים שבין איש לזולתו, דקדק בו. עם זאת קבל (אוילי אפלו בהתלהבות!) את הצעת הפרידה שהציע לו אברהם (יב ח-ט), ונשא עיניו לעשרן של ערי הכפר. העבודה שיושבהו היו רעים זה לזה וחשאים בגלוי עריות (רס"ג, ר"ם צוקר, עמ' 380), לא הפריעה לו, והוא בנה לו בית בסדום. ובפרשתו הוא נמנה עם היושבים בשערה (יט א).

פעמים הציל אברהם את לוי מן הפרענות, תוך שהוא מוסר את נפשו עליו. במלחמת המלכים (פרק יד) יוצא אברהם ללחם את מלחמתו, פשוטו כמשמעו, וכאן הוא מצילו מן הפרענות תוך שהוא מוסר את נפשו 'במלחמה' האמונית של חם בכיכול עם עצמו ועם 'שפט כל-הארץ' (ראה פירוש ל'נפש אברהם': רשם הערה 18). והעיד הכתוב שרק תפלתו של אברהם עמדה לו ללוי (יט כט). ואלו לוי נשאר כפוי טובה לאברהם, והיה הדבר סימן לכינוי — מואב ובני עמון — אחריו¹⁷⁶. הפרידה בין לוי לאברהם נעשתה חלוטה, והוא אינו נזכר עוד בספרנו.

בני הבנות נעשו לימים אבות לשני עמי 'בני לוי', מואב ובני-עמון, ואלה זכו בזכות זקת אביהם לאברהם בנדיבות לבו (יב ט) לשתי ארצות הישובות ב'הארץ הזאת' שנתנה לאברהם בברית (סו יח, פירוש). אף נאסר על יוצאי מצרים להלחם בהם: כי לבני-לוי נחתי... ירשה... כי לבני-לוי נחתיה ירשה (דכ כ ט, יט); ואלו אלה התניחו לישראל בשנאה כבושה טבועה במטבע של קפיות טובה. כלק מלך מואב שוכר את בלעם, קללן בינלאמי, לקלל את ישראל, ובנות מואב הקשילו — בעצתו של הקללן, שנאלץ לברך את ישראל — את בחורי ישראל בננות ובכבודה ורה (כס' כה א ואילך: שם לא טז), וצוהתה החורה: לא-יבא עמוני ומואבי בקהל ה'... עד-עולם... לא-תדרש שלמם וטבתם, כל-ימיה לעולם (דכ כג ד-ו). ובכך נבא בלעם ואמר: דרך בוכב מעקב וגם שכט מישאל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל-בני-ישראל (כס' כד יז), ודוד — בן בנה של רות המואביה — הוא שהכניע הן את מואב הן את בני עמון (ש"ב ח ב: יב כו-לא). ונבא ישעיהו לעתיד לבוא ואמר: אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם (יש"י א ד).

עם זאת יש לומר שאין הכתובים בפרשתנו מגנים את גוף המעשה של שתי בנותיו 'הנמצאות' (יט טז), הלשון 'ונחיה מאבינו ורע', ששפלהו הכתובים (יט לב, לד), רומזו לכתוב בנח: לחיות ורע על-פני כל-הארץ (יג א); ואלו הלשון 'ואיש אין בארץ לבוא עלינו בדרך כל-הארץ' (יט לא) רומז למצנה שנצטנה אדם: פרו ורכו ומלאו את-הארץ (א כח), ששננה מלה במלה, אות באות לנח (ט א).

ואמרו חז"ל: שתי בנותיו נתפנו לשם מצנה (גויר כג ע"א), ועוד אמרו: בשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה, זכתה וקדמה ארבעה דורות בישראל למלכות (שם שם ע"ב: כד ראש ע"א; וראה שם ברש"י), וכן אתם השתי האמהות של מלכות ישראל הראויה, זו מלכות דוד: רות המואביה ונעמה העמונית, אם רחבעם¹⁷⁷. וכך תעשה ברפת המלכות לאברהם (יז) ולשרה

(שם טז) למציאות ממשית. ועל מיסדה של מלכות זו, העיד הכתוב: ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל-עמו (ש"ב ח טו = דה"ב יח יב).

והרשו חז"ל על הכתוב 'ונחיה מאבינו ורע' ואמרו¹⁷⁸: זה מלך המשיח שבא משתייהן, דוד בא מרות המואביה ורחבעם (בן שלמה) מנעמה העמונית, ומלך המשיח מבני בניהם. וזהו שאמר צופר לאיוב: החקר אלוה תמצא (איוב יא ז).

ועוד אמרו: 'מצאתי דוד עבדי' (תהי' פס כא), איכן מצאתי? — בסדום (בר"מ מ [מא] ד, עמ' 392). ויפד הפיטן ואמר (ביתר לריה): אור עולם באוצר חיים // אורות מאפל, אמר ויהי.

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־סְדֹם וַיֵּרְאֵם לֹט וַיָּקָם לִקְרָאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אֲפָיִם אֲרֻצָּה:

The two messengers arrived in Sodom in the evening, as Lot was sitting in the gate of Sodom. When Lot saw them, he rose to greet them and, bowing low with his face to the ground,

אור החיים בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק א

ויבואו וגו' בערב. טעם הדבר למצוא הכנה ללוט להכניסם ולזכות בהצלחתו, והגם שאמרו (ב"ר פ"נ) כי בזכות אברהם ניצול, אבל צריך למצוא לו זכות כל שהוא, ואם היו באים ביום אפשר שלא היו מניחים אותו בני העיר להכניסם כל עיקר:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא־אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל־בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרוּחוּצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בְרוּזֹב נָלִין:

he said, "Please, my lords, turn aside to your servant's house to spend the night, and bathe your feet; then you may be on your way early." But they said, "No, we will spend the night in the square."

וַיִּפְצַר־בָּם מְאֹד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּבִמְצוֹת אָפָה וַיֹּאכְלוּ:

But he urged them strongly, so they turned his way and entered his house. He prepared a feast for them and baked unleavened bread, and they ate.

רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק ג

ויפצר במאד - היה ללוט זכות בהפצירו בהם והיה לו חפץ טוב בהכנסת אורחים, והיו ממאנים כדי לזכותו, ולכן שמעו לו בסוף, כי מתחלה לא היו רוצים לבא לביתו, כי אינו צדיק תמים.⁵

Artscroll Ramban footnote 5

The fact that the angels did go into Lot's house in the end is an indication that they wanted to do so all along. They refused at first, only in order to compel Lot to urge them, thus earning more merit for his insistence. It was this merit that ultimately entitled Lot to be saved from the destruction of Sodom...

Or - The "extra merit" Lot earned by being insistent with the angels was not what saved him from the destruction of Sodom. Rather, it raised him to the level of righteousness required to be able to host the angels in his house.

אור החיים בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק ג

ולפי דברי רז"ל (שם) יום ט"ז בניסן היה והאכילם מצות ולהיות שצריכין שמירה הוצרך לאפותם בידו לשומרם והוא אומר ומצות אפה:

למכסה עתיק

סדומה בערב. ליל פסח היה (דרשות בן שועיב בשם מדרש), ויש אומרים ליל שני של פסח (שכל טוב, וכ"ה בב"ר נ יב).

The Historical Haggada, p. 128 (R' Nachman Cohen)

On the night of 15 Nisan, Sedom was destroyed. Lot was led to freedom by an angel sent for this purpose.

(It is interesting to note that Lot's daughter conceived Mo'av, the precursor of Mashi'ach, on 16 Nisan. Ruth, the great, great, grandmother of King David was a descendant of Mo'av. From the ashes of destruction are born the seeds of salvation.)

הגדה של פסח

דלתיו דפקת כחם היום בפסח, הסעיד נוצצים עגות מצות בפסח, ואל הבקר רץ זכר לשור ערך פסח, ואמרתם זבח פסח.

זעמו סדומים ולוהטו באש בפסח, חלץ לוט מהם ומצות אפה בקץ פסח,

אוצרות ההגדה

אימתי האכיל אברהם אבינו את המלאכים

הסעיד נוצצים עגות מצות בפסח. פירשו המפרשים שהכוונה למה שאברהם אבינו האכיל את המלאכים בפסח ב'עגות מצות', וכמו שאמר לשרה (בראשית יח ו) 'לושי ועשי עוגות', והיינו שאכלו מצות בפסח.

אך השיר והשבח פירש שהיה זה בערב פסח, ומכין שאסור לאכול מצה בערב פסח, נתן להם מצה עשירה המותרת לאכול בערב פסח (ראה תוספות פסח: צט: ד"ה יאכל), וכמבואר בלשון הפייטן 'עוגות מצות'.

המרכה לספר הקשה מדברי המדרש (ב"ר מח יג) שהיה זה בפרוס הפסח, והיינו בסוף פסח אך לא בליל א' דפסח. וכתב שהמדרשים חלוקין.

אימתי אפה לוט מצות

חלץ לוט מהם ומצות אפה בקץ פסח. המרבה לספר הקשה שמפורש בפסוק (בראשית י"א) 'ויבאו שני המלאכים סדמה בערב' מבואר שלוט אפה את המצות באותו יום שביקרו המלאכים את אברהם אבינו והיינו בט"ו בניסן ולא בקץ פסח. וכתב לפרש שהכוונה לקץ יום טוב ראשון של פסח.

מתי אירע 'זועמו סדומים ולהטו באש בפסח'

זועמו סדומים ולהטו באש בפסח. המרבה לספר הביא שאמנם במערבית לליל ב' שייסד רבינו מאיר אמר 'ליל שימורים זדים רדוי שפך, שלח ידו הפך, בלילי חג פסח', ומשמע שהפיכת סדום היתה בליל שימורים, אך לפי הפייטן כאן המלאכים באו ביום ט"ו בניסן ואם כן הפיכת סדום היתה ביום ט"ו ולא בליל שימורים. ולכן פירש שמה שאמר הפייטן 'ליל שימורים' אינו דווקא בליל ט"ו, אלא הכוונה לשאר לילי הפסח.

כוונת הפייטן 'זכר לשור ערך פסח'

ואל הבקר רץ זכר לשור ערך פסח. פירשו רבינו אפרים המיוחס לאברבנאל, העיון תפילה והמרבה לספר שאברהם אבינו נתן למלאכים שור זכר לחגיגת יד שהיתה באה מן הבקר יחד עם הפסח.

עוד פירשו המיוחס לאברבנאל, הדרך חיים, המעשה ארז המרבה לספר והמדרש הגדה שכוונת הפייטן שמשום כך אנו קורין ביום שני דפסח (ויקרא כב כז) 'שור או כשב או עז כי יולד', כדי לזכור לנו זכות אברהם שערך שור למלאכים בפסח, וכמו שייסד הפייטן ביום ב' דפסח 'רץ אל בקר אב בזה מועד, עת אשר גדודים להזמין ועד. בכן זכרון שור אהג בזה מועד, שור או כשב או עז להיות לי לעד'.

בראשית רבה (וילנא) (פרשת וירא) פרשה נ סימן ד

ומצות אפה

א"ר יצחק מצות גדולה עמדה על המלח, דהוא אמר לה הב לאלין אכסניא קליל מלח והות אמרה ליה אף הדא סוניתא בישא את בעי מילפא הכא.

טָרַם וַיִּשְׁכְּבוּ וַאֲנִשֵּׁי הָעִיר אֲנִשֵּׁי סֹדֶם נָסְבוּ עַל־הַבַּיִת מַעֲרָ וְעַד־זָקֵן כָּל־הָעָם מִקְּצָה:

They had not yet lain down, when the town council [and] the militia of Sodom —insignificant and influential alike, the whole assembly without exception—gathered about the house.

וַיִּקְרְאוּ אֶל־לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיךְ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה הוֹצֵאֵם אֵלֵינוּ וְנִדְרָה אִתָּם:

And they shouted to Lot and said to him, "Where are the ones who came to you tonight? Bring them out to us, that we may be intimate with them."

וַיֵּצֵא אֶל־הֶם לוֹט הַפֶּתֹחַ וְהַדֶּלֶת סָגַר אַחֲרָיו:

So Lot went out to them to the entrance, shut the door behind him,

וַיֹּאמֶר אֶל־נָא אַחֵי תִרְעוּ:

and said, "I beg you, my friends, do not commit such a wrong.

הַנֶּהֱנָא לִי שְׂתִי בְּזוֹת אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּ אִישׁ אוֹצִי־הֶנָּה אֶתְהֶן אֲלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל־תַּעֲשׂוּ דְבָר כִּי־עֲלִיכֶן בָּאוּ בְּצֶל קִרְתִּי:

Look, I have two daughters who have not known a man. Let me bring them out to you, and you may do to them as you please; but do not do anything to the others, since they have come under the shelter of my roof."

רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק ח

אוציאה נא אתהן אליכם - מתוך שבחו של האיש הזה באנו לידי גנותו, שהיה טורח מאד על אכסניא שלו להציל אותם מפני שבאו בצל קורתו, אבל שיפייס אנשי העיר בהפקר בנותיו אין זה כי אם רוע לב, שלא היה ענין הזמה בנשים מרוחק בעיניו, ולא היה עושה לבנותיו חמס גדול כפי דעתו:

לכך אמרו רבותינו (תנחומא וירא יב) בנוהג שבעולם אדם מוסר עצמו על בנותיו ועל אשתו והורג או נהרג, וזה מוסר בנותיו להתעולל בהן, אמר לו הקדוש ברוך הוא לעצמך אתה משמרן. והנה לוט היה מתירא עליהם כי היה חושב שהם אנשים, אבל כאשר הכו בסנורים את אנשי העיר ואמרו לו כי משחיתים אנחנו את המקום הזה וישלחנו ה' לשחתה, אז הכיר בהם והאמין לעשות כל אשר צו:

אברבנאל פרשת וירא

וצ"ל כי מאשר היו בתוך אנשי העיר חתני לוט לוקחי בנותיו אמר להם זה לפי שידע שהם לא ירצו בדבר זה ויצילו את נשותיהם מהזמה ההיא ושאר אנשי העיר לא יעשו אליהן בעבור בעליהן קלון כזה בעיניהם ושבזה יתארך הענין ובין זה ינצלו האנשים.

Artscroll Bereishis p. 684

משנה מסכת הוריות פרק ג משנה ז

האיש קודם לאשה ולהחיות ולהשיב אבדה והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציאה מבית השבי בזמן ששניהם עומדים לקלקלה האיש קודם לאשה:

The prevention of *perversion* can take priority over the prevention of natural forms of immorality (Harav David Cohen).

פרקי דרבי אליעזר פרק כה

מָה עָשָׂה לוֹט, כָּשֶׁם שֶׁנֶּתַן מִשָּׁה רַבָּנוּ נִפְשׁוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, (סח) כִּי נָתַן לוֹט נִפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם, (סט) לָקַח שְׁתֵּי בָנוֹתָיו וְהוֹצִיא לָהֶם תַּחַת שְׁנֵי הַמְּלָאכִים, שָׁנְאָמֶר [שם, ח] הִנֵּה נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת, וְלֹא קִבְּלוּ הָאֲנָשִׁים.

הרד"ל פרק כה אות סח

כך נתן לוט נפשו עליהם. שיצא יחידי אליהם לפייסם, והיו יכולין להרגו וכמ"ש ועתה נרע לך מהם, גם במה שהכניסם לביתו סיכן בנפשו:

הרד"ל פרק כה אות סט

לקח ב' בנותיו והוציא להם תחת ב' המלאכים. משמע שמביא זה ג"כ לשבח לוט שלא חס על בנותיו והוציאן תחת המלאכים, ולא חש שיענום עד שימותו כמו פלגש בגבעה, (ולא כמ"ש בתנחומא מכאן אתה למד כו' בחר לוט לעשות כמעשה סדום כו' מוסר בנותיו להתעולל בהן כו' חייך לעצמך אתה משמרן כו'), וכן בפלגש בגבעה האיש הזקן מהר

אפרים (דמשמע סתם לשון זקן שקנה חכמה, ועיין סנהדרין [יד א] ובתוס' שם) אמר כן לאנשי הגבעה הגה בתי הבתולה וגו', וגם האיש הלוי דמשמע שצדיק היה החזיק בפלגשו והוציאה להם:

Heaven forbid that he abandoned his daughters. It is rather like one who tells another: 'My house is open; take whatever you please!' Or like one who thrusts himself upon his attacker and offers, 'Slay me!' knowing that he wouldn't. They therefore ordered him to stand back knowing his offer was insincere (*R' Chananel*).

According to *Abarbanel*, Lot made the insincere gesture of offering his daughters in order to gain time; he hoped against hope that in the interim his guests would be able to flee.

וַיֹּאמְרוּ | גְּשִׁיהֶלְאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֲזֹד בְּאֶלְגֹּר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֵתָה נָרַע לָךְ בִּיהֶם וַיַּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט
מֵאֲד וַיִּגְשׁוּ לְשִׁבַּר הַדֶּלֶת:

But they said, "Stand back! The fellow," they said, "came here as an alien, and already he acts the ruler! Now we will deal worse with you than with them." And they pressed hard against that householder — against Lot—and moved forward to break the door.

וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת־לוֹט אֶל־הֵהָמָה וַאֲתֵּיהֶלֶת סָגְרוּ:

But the agents stretched out their hands and pulled Lot into the house with them, and shut the door.

וַאֲתֵּיהֶאֱנָשִׁים אֲשֶׁר־פָּתְחוּ הַבַּיִת הַכֹּחַ בְּסַנְגָּרִים מִקֶּטֶן וְעַד־גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח:

And the people who were at the entrance of the house, low and high alike, they struck with blinding light, so that they were helpless to find the entrance.

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל־לוֹט עַד מִי־לָךְ פֹּה זֹאת וַיַּגִּיד וַיַּנְתִּיר וְכָל אֲשֶׁר־לָךְ בְּעִיר הוֹצֵא מִן־הַמָּקוֹם:

Then the agents said to Lot, "Whom else have you here? Sons-in-law, your sons and daughters, or anyone else that you have in the city—bring them out of the place.

כִּי־מִשׁוֹחַתִּים אֲנֻזְנוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־גָדְלָה צַעֲקָתָם אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלְחוּנוּ יְהוָה לְשׁוֹחַתָּה:

For we are about to destroy this place; because the outcry against them before יהוה has become so great that יהוה has sent us to destroy it."

רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק ה

ודע, כי משפט סדום היה למעלת ארץ ישראל, כי היא מכלל נחלת ה' ואינה סובלת אנשי תועבות, וכאשר תקיא את הגוי כלו מפני תועבותם הקדימה וקאתה את העם הזה שהיו רעים מכולם לשמים ולבריות. ושמו עליהם השמים והארץ והושחתה הארץ בלא רפואה לעולם, מפני שבעבור טובה נתגאו, וראה הקדוש ברוך הוא שיהיה לאות לבני מרי לישראל העתידים לירשה כאשר התרה בהן גפרית ומלח שרפה כל ארצה כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו (דברים כט כב): כי יש באומות רעים וחטאים מאד ולא עשה בהם ככה, אבל למעלת הארץ הזאת היה הכל, כי שם היכל ה'

והנה זכותו של לוט היה מציל בנים ובנות וחתנים, לא כאשר חשב אברהם שימית צדיק עם רשע⁵⁹. וברור הוא שהיו המלאכים יודעים דעת עליון בזה, כי גם צוער בתפלתו נמלטה:

Artscroll Ramban footnote 59

Not only did God not punish the righteous for the sins of the wicked, but He was prepared to save some of the wicked in the merit of the righteous.

וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר | אֶל־בְּנוֹתָיו | לֵקְחוּ בְנֹתָיו וַיֹּאמְרוּ קוֹבֵנוּ צֵאוּ מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־מִשְׁזוּזֵיךְ יִקָּוֶה אֶת־הָעִיר וַיְהִי כַּמִּצּוֹן בְּעֵינֵי זֹתָנָיו:

So Lot went out and spoke to his sons-in-law, who had married his daughters, and said, "Up, get out of this place, for יקוק is about to destroy the city." But he seemed to his sons-in-law as one who jests.

מקומות התורה שפתי יצחק

פרק י"ט פסוק י"ד "וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל חֲתָנָיו לֹקְחֵי בְנוֹתָיו וְגו'". חתניו ולוקחי בנותיו לא היו עומדים אז סביב ביתו של לוט, אלא היו שוכבים במטתם בתוך ביתם, והלך לוט אל ביתם ודיבר להם. (צ"ח) (ולא היה צריך לוט להתיירא לצאת מביתו, משום שכבר נלאו אנשי סדום למצוא הפתח והלכו להם (צ"ט), וגם חתניו ולוקחי בנותיו מתחילה היו עומדים סביב ביתו של לוט עם שאר אנשי סדום (ס) אלא שכבר נלאו למצוא הפתח והלכו לביתם ושכבו במטתם.)

עיטורי תורה שם משמאל

ויהי כמצחק בעיני חתניו... הרי ראו בעיניהם מעשי נסים, פלא גדול שכל אנשי העיר מנער ועד זקן הוכו בסנוורים ונלאו למצוא הפתח. על כל פנים צריך היה להכנס חשש בלבם אולי חרון ה' ניתך עליהם. - אלא שגם זאת מכת סנוורים היא, עיוורון רוחני, לא שמו לב ולא ידעו להעריך את מה שראו. ונלאו למצוא הפתח...

כלי יקר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק יד

ויהי כמצחק בעיני חתניו. לפי שאמר להם כי משחית ה' את העיר הזכיר שם של רחמים על כן היה כמצחק בעיניהם כי אמרו וכי שם של רחמים ישחית ויחבל, אבל האמת כן הוא כי רשעים מהפכים מדת רחמים למדת הדין:

וּכְבוֹל הַשְׁזוּר עָלָה וַיֹּאצִּיזוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוֹם קוּזוּ אֶת־אִשְׁתְּךָ וְאֶת־שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ הַנּוֹמְצֹת פֶּן־תִּסָּפֶה בְּעֶן הָעִיר:

As dawn broke, the messengers urged Lot on, saying, "Up, take your wife and your two remaining daughters, lest you be swept away because of the iniquity of the city."

הנמצאות - המזומנות לך בבית להצילם. ומדרש אגדה יש, וזה ישובו של מקרא:

The Elucidated Rashi on Chumash

Bereishis Rabbah (41:4; 50:10) interprets ואת שתי בנותיך הנמצאות to mean "and your two daughters *who will be found*." This is an allusion to Rus the Moavite and Naamah the Ammonite, two righteous descendants of Lot. Rus converted to Judaism and married Boaz, and became the mother of the House of David. Naamah was an Ammonite convert who married Shlomo HaMelech and was the mother of Rechavam, his heir to the throne. The verse uses the term הנמצאות, *who will be found*, because these two righteous women were "finds" who emerged unexpectedly from inferior nations, like when a person is looking through a pile of useless items and unexpectedly discovers a "find" hidden among them (*Maharzu* there 41:4; *Tiferes Zion* there 50:10).

וַיִּתְּמָהּ בָּמָּה | וַיִּנְזְלֵהוּ הָאֱנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד-אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי שְׁתֵּי בָנוֹתָיו בְּזִמְכָּלִת יִקְוָה עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיִּנְזְלֵהוּ מִחוּץ
לְעִיר:

Still he delayed. So the agents seized his hand, and the hands of his wife and his two daughters—in
יקוֹק's mercy on him—and brought him out and left him outside the city.

וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְט עַל-נַפְשֶׁךָ אֶל-תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְאֶל-תַּעֲמֹד בְּכָל-הַכֶּסֶּר הַהָרָה
הַמַּלְט פֶּן-תִּסָּפֶה:

When they had brought them outside, one said, "Flee for your life! Do not look behind you, nor stop
anywhere in the Plain; flee to the hills, lest you be swept away."

עיטורי תורה פרדס יוסף

המלט על נפשך אל תביט אחריך... ההרה המלט... את דברי התורה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (ואתחנן, ד, לט)
מפרשים בדרך מוסר כך: בעניינים שמימיים, רוחניים, אל תתנשא, תדע שיש גדולים שעולים עליך, והם ממעל לך,
ובעניינים ארציים גשמיים, אל תצטער על רוע מזלך, זכור שיש הרבה שמזלם ירוד משלך. והנה לוט כשניצל מהפיכת
סדום יכול היה לעלות על לבו שהוא צדיק הדור. לפיכך נאמר לו: המלט על נפשך, חשוב על נפשך שלך אל תביט
אחריך, אל תסתכל על אנשי סדום שאתה צדיק מהם. ההרה המלט - שא עיניך אל ההרים, אל צדיקי הדור ותדע שאתה
מן הפחותים, ותראה כי מדריגתך אינה ולא כלום.

אור החיים בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק יז

אל תביט אחריך וגו'. הטעם לצד כי הכרת פני האדם תענה בו מה פעל לזה לא יחזיר פניו למול העיר כי שם המשחיתים
ויכירו בו סימן התיעוב ואין לו זכות להנצל מהם וצא ולמד מה עלתה לאשתו:

רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק יז

ובפרקי דרבי אליעזר (כה) כענין הזה, אמרו להם, אל תביטו לאחוריהם שהרי ירדה שכינתו של הקדוש ברוך הוא להמטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש. עירית אשתו של לוט נכמרו רחמיה על בנותיה הנשואות בסדום, והביטה לאחריה לראות אם הולכות הן אחריה וראתה אחורי השכינה ונעשית נציב מלח:

רשב"ם בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק יז

אל תביט אחריך - בשביל צער חתניך שבעיר. ועוד כי המביט אחריו מתעכב בדרך. גם שלא להסתכל במלאכים ובמעשיהם שלא לצורך, כדכת' מות נמות כי י"י ראינו, וכן ביעקב כי ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי:

כלי יקר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק יז

אל תביט אחריך. לפי שלוט ואשתו היו מצטערים על שלא הצילו גם את כל ממונם לכך נאמר ותבט אשתו מאחוריו ותהי נציב מלח, מאחריה מבעי לה להביט, ואם כדברי חז"ל (בראשית רבה נ ד) שנעשית נציב מלח לפי שחטאה במלח שלא נתנה לעני, קשה למה נענשה דוקא בפעם הזאת. אלא לפי שעכשיו נצטערה על איבוד ממונה והביטה במה שיהיה אחרי מות בעלה זה שאמר מאחוריו, כי אמרה שבעלה לא ישאיר אחריו מאומה ולא יהיה לה מקום לגבות כתובתה ממנו, על כן היתה הבטה זו לה למזכרת עוון, כי מדת הדין קטרגה לאמר לא די שלא עשתה מן ממונה צדקה שנמשלה למלח על דרך (כתובות סו ב) מלח ממון חסר, והיתה עיניה צרה גם באורחים, כי מצות אפה משמע הוא ולא היא. ואם כן חטא חטאה אשתו כי בתוך ההפכה הגדולה ההיא נצטערה על ממונה לא כדי לעשות בו צדקה, כי לאו בת הכי היתה על כן נענשה ותהי נציב מלח כי במלח ממון חסר חטאה ובמלח נדונה. אבל ללוט אמר דרך מוסר דייך שהצלת נפשך ואל תחוש על אבידת הממון שתעזוב אחריך ליורשים כי למה תביט אחריך במה שיהיה אחריך ותדאג על עולם שאינו שלך כי סוף שתעזוב לאחריהם חילך. ובדרך זה נפרש בעזר ה' גם פסוק לא תפאר אחריך (דברים כד כ) ואם עדיין תצטער סוף סוף הרי בחיך מאין תאכל המן הגורן או מן היקב, על זה נאמר ההרה המלט אצל אברהם היושב בהר, כי סופך כתחילתך כמו שבתחילה מי גרם ללוט להיות לו צאן ובקר ואוהלים ישיבתו עם אברהם גרמה לו, כך גם עתה המלט אליו וקרוב לגבי דהינא ואידהן:

אברבנאל פרשת וירא

ויהיה א"כ אל תביט אחריך שלא יחוש לבנות בנותיו ולצאן צאנו ולשאר נכסיו אשר נשאר שם לא שיאסור עליו ההבטה בעיניו כי למה יאסור לו זה ויותר טוב היה שבעיניו יביט ובהכרת רשעים יראה ולכן לוט לא בקש על נכסיו ורכושו ולא על בנותיו וחתניו הנשארים בסדום אבל בקש בלבד המלט את נפשו באמרו שלא יוכל להמלט ההרה כ"כ במהירות כי ירחק ממנו הדרך והוא בפחדו לא יוכל ללכת לרגלו כי לא נסה ללכת באלה ושלזה לא יהיה לו מקום להמלט אלא בצוער הקרוב' שהיתה עיר קטנה ויחיה שמה. וחז"ל אמרו שהיה ירא בהר מהחיות הרעות ושעל זה אמר פן תדבקני הרעה וכן הביאו בזה לשונות וסבות אחרות אבל כפי הפשט מה שפירשתי הוא הנכון.

וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אֱלֹהִים אֲדֹנָי:

But Lot said to them, "Oh no, my lord!

הִנֵּה־נָא מֵצָא עֲבָדְךָ וְזִנְיָה וְתַנְדֵּל וְחִסְדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחְיֹת אֶת־נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכֵל לְהַמְלֹט הָהָרָה פֶּן־תִּדְבְּקֵנִי הָרָעָה וּמָוֶתִי:

You have been so gracious to your servant, and have already shown me so much kindness in order to save my life; but I cannot flee to the hills, lest the disaster overtake me and I die.

הִנֵּה־נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרִיבָה לָנוּס שָׁמָּה וְהִיא מִצְעָר אִמּוּלָּטָה נָא שָׁמָּה הִלָּא מִצְעָר הִוא וְהַנוֹי נִפְשִׁי:

Look, that town there is near enough to flee to; it is such a little place! Let me flee there—it is such a little place—and let my life be saved.”

The Hirsch Chumash Bereshis 19:20

Lot repeatedly stresses that the city is מצער. מצער is not an adjective, but a noun; not “it is small,” but “it is a negligible, insignificant thing,” offering no wealth or comfort. From the strict order “Do not look back!” Lot understood that the loss of all his property had been imposed upon him as a deliberate punishment; only his life was to be spared. But he argues that this city offers so little and is so poor that, even if he should be allowed to stay there, it would be – after the years of plenty in Sedom – as though only his life was spared.

העמק דבר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק כ

הלא מצער הוא ותחי נפשי. אמר שני טעמים שמבקש עבודה, א' הלא מצער היא, ודרך עיר קטנה שלא להיות שובב בתאות ותענוגות כמו בני כרך, וכדאי' בעירובין דכ"א עה"פ לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים, וא"כ לא הגיעה לרשע כסדום, ב' ותחי נפשי, דבלא זה לא אוכל לחיות. ונ"מ בין שני הטעמים, דלטעם הראשון לא תתהפך כלל, משא"כ לטעם הב' תנצל בשעה זו עד שיצא לוט ואח"כ תתהפך גם היא:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׁנְאתִי פָנֶיךָ גַם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי הַפְּכִי אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:

He replied, “Very well, I will grant you this favor too, and I will not annihilate the town of which you have spoken.

רד"ק בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק כא

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה נִשְׁנְאתִי פָנֶיךָ - נראה מזה כי כשהקב"ה שולח מלאך נותן להם רשות להוסיף או לגרוע מעט משליחותם כפי אשר יראו ויבינו כי בעלי שכל הם:

אור החיים בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק כ

הנה נא העיר הזאת. קשה ממה נפשך אם נתחייבה העיר מה יועיל בקשתו מהם. ועוד רואני כי שמעו לקולו ואמרו נשאתי פניך וגו', ואם לא נתחייבה מבלי בקשתו של לוט אין להם רשות להשחיתה:

אכן יתבאר הענין על דרך אומרם במסכת שבת (י ב) ישיבתה של צוער נ"א שנה ושל סדום נ"ב וכו' ע"כ. וכפי זה דן לוט לפניהם כי עדיין לא נשלמה סאתה, והן אמת כי ישתנה הדין (ב"ק ס א) בין קודם שניתן רשות למחבל לאחר שניתן וכו' שהגם שעדיין לא נשלמה סאתה אף על פי כן כיון שניתן רשות למשחית אין לה זכות להמלט מהדין, וכפי זה הדבר תלוי ביד המשחית, לזה נתחכם לוט ושאל הדבר ממנו וקבל דבריו ואמר נשאתי פניך וגו', ותמצא שתכף הלך לו לוט מצוער כי ירא שהגיע זמן תשלום פורענותה:

מִהָרָה הַמִּלֵּט שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד־בֹּאֲךָ שָׁמָּה עֲלֶיךָ קָרָא שִׁם־הָעִיר צוּעֵר:

Hurry, flee there, for I cannot do anything until you arrive there." Hence the town came to be called Zoar.

העמק דבר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק כב

מהר המלט שמה וגו'. מזה שהזהיר על המהירות מובן שכך נגזרה למעלה שבצאת השמש יתחיל הזעף, והוטל על המלאך לעשות כן, אלא שנתפרש לו שלא יעשה דבר עד שיהא לוט מובטח מן ההפכה, ואם היה הזעף מתחיל טרם בא לוט להעיר לא היה כדאי להנצל בנס, אלא טרם בוא הזעף היה כדאי להנצל בהשגחה פרטית ולצאת מן המקום, מש"ה הזהיר המלאך שימהר להמלט, כי לא יוכל לעשות שליחותו באותו רגע שהוקצב לו להחל מלאכותו, היינו בצאת השמש דוקא. ומה שאמר המלאך אל תביט אחריו, אינו משום שלא יראה ההפכה, שהרי עוד לא החל ההפכה, אלא שלא ימעט הריצה מחמת זה:

בראשית רבה (וילנא) (פרשת וירא) פרשה נ סימן יב

יב [יט, כב - כד] מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד בואך שמה וגו', א"ר לוי משל למדינה שהיו לה שני פיטרונין אחד עירוני ואחד בן המדינה וכעס עליהם המלך ובקש לרדותן, אמר המלך אם רודה אני אותם בפני בני המדינה עכשיו הן אומרים אלו היה עירוני כאן היה מתקיים עלינו ואילו היה בפני עירוני עכשיו הן אומרים אילו בן המדינה שם היה מתקיים עלינו, כך לפי שהיו סדומיים מהם עובדים לחמה ומהם עובדים ללבנה, אמר הקדוש ברוך הוא אם אני רודה אותן ביום עכשיו הם אומרים אילו היתה לבנה שם היתה מקיימת עלינו אם אני רודה אותם בלילה עכשיו הם אומרים אילו היתה החמה שם היתה מקיימת עלינו אלא נקם מהם בששה עשר בניסן בשעה שהחמה ולבנה עומדים ברקיע, ה"ד השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה וגו'.

פירוש מהר"ו

בששה עשר בניסן. שאצל אברהם היו בט"ו בניסן, ובאו ללוט בערב ליל ט"ז בניסן, כמו שאמרו לעיל פרשה מ"ח סימן י"ב, פרוס הפסח היה:

הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל־הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צָעֲרָה:

As the sun rose upon the earth and Lot entered Zoar,

וַיִּקְרָךְ הַמָּטִיר עַל־סְדֹם וְעַל־עֲמֹרָה גִפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת יְקֹזֶק מִן־הַשָּׁמַיִם:

והוה rained upon Sodom and Gomorrah sulfurous fire from יהוה out of heaven—

העמק דבר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק כד

וה' המטיר וגו'. לא המלאך כמו שנצטווה, אלא ה' בעצמו כביכול. והיינו דאיתא ברבבה פ' ויצא עה"פ והנה מלאכי אלקים וגו', כי המלאכים הללו בשביל שאמרו כי משחיתים אנחנו וגו' לא עלו למעלה עד אותה שעה של חלום יעקב, ולכאורה קשה מה זה שלא עלו למעלה בשביל הדבור, אכן כך הדבר כי בשביל שאמרו כי משחיתים אנחנו, היסב הקדוש ברוך הוא שלא יעשו השליחות כלל, ואי' ברבבה פ' ויחי [פ' צ"ז] דכל זמן שלא עשה המלאך שליחותו אינו יכול לשוב ולהתיצב לפני ה' ולומר עשיתי השליחות, וגם המלאך שנשלח להציל את לוט לא השתדל לגמור ההצלה על ידו, ולא היה נצרך לעשות נס ללוט כמש"כ במקרא כ"ט:

העמק דבר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק כט

וישלח את לוט מתוך ההפכה. מן ההפכה מיבעי, אלא הודיע הכתוב דלא ניצל כמו שחשב המלאך להוציאו משם טרם יתחיל ההפכה, ואז לא היה נס נגלה כל כך, ולא היה נצרך לזכירת אברהם דלוט בעצמו היה ראוי לכך, אבל לא כן עלה, שלא בא לצוער עד אחר שהחל ההפכה, ומ"מ המטיר ה' בצאת השמש, אבל הצילו הקדוש ברוך הוא מתוך ההפכה ממש, וזה רק בזכות אברהם:

וַיִּהְיֶה אֶת־הָעָרִים הָאֵל וְאֶת כָּל־הַכְּפָר וְאֶת כָּל־יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמּוֹז הָאֲדָמָה:

annihilating those cities and the entire Plain, and all the inhabitants of the cities and the vegetation of the ground.

וּתְבַט אִשְׁתּוֹ מֵאֲזוּרֶיהָ וְתִהְיֶינָה נְצִיב מְלֹחַ:

Lot's wife looked back, and she thereupon turned into a pillar of salt.

פירוש הטור הארוך

ושמא סיפר הכתוב זה המאורע שמיתת אשתו של לוט גרם אל בנותיו לשכב עמו כדי שיתקיים העולם שאלו היתה אשתו קיימת לא היו עושות זה.

רלב"ג

ולא הסכמנו גם כן שיהיה אמרו "ותהי נציב מלח" שב לאשת לוט, כי השם יתעלה לא יעשה המופתים כי אם לתועלת שייראו מלפניו³⁹, והנה לא היה שם מי שיראה זה המופת. ולזה נראה לנו שאמרו ותהי נציב מלח שב לארץ סדום ועמורה. כי בהתהפך המקום ההוא נראה בו גפירת ומלח, ולזה היה כמו נציב מלח.

וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם אֶת־פָּנָיו יְהוָה:

Next morning, Abraham hurried to the place where he had stood before ה',

וַיִּשְׁקֹף עַל־פָּנָיו סָדוֹם וְעִמּוֹרָה וְעַל־כָּל־פְּנֵי אֶרֶץ הַכְּפָר וְיָרָא וְהִנֵּה עֲלֵה קִיטָר הָאָרֶץ כְּקִיטָר הַכֹּבֶשֶׂת:

and, looking down toward Sodom and Gomorrah and all the land of the Plain, he saw the smoke of the land rising like the smoke of a kiln.

וַיְהִי בְשָׂנוֹת אֱלֹקִים אֶת־עָרֵי הַכְּפָר וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת־אַבְרָהָם וַיִּשְׁלֹחַ אֶת־לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה בְּהִפָּךְ אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר־יָשָׁב בָּהֶן לוֹט:

Thus it was that, when God destroyed the cities of the Plain and annihilated the cities where Lot dwelt, God was mindful of Abraham and removed Lot from the midst of the upheaval.

The Hirsch Chumash Bereshis 19:29

Throughout this whole section we find the name 'ה'; only here do we find אלקים – the attribute of Divine justice. As regards Lot, the salvation was an act of mercy, whereas the salvation of Avraham, on

the one hand, and the destruction of the cities of the plain, on the other, were acts of justice. And the attribute of justice spares the guilty for the sake of the righteous: Righteous Avraham should not be made to suffer on account of punishment meted out to a guilty man who is close to his heart.

רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק כט

וַיִּזְכּוּר אֱלֹקִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט - ענין הכתוב הזה, כי לוט נתחסד עם הצדיק ללכת עמו לשוט בארץ באשר ילך, והוא שנאמר (לעיל יב ד) וילך אתו לוט, כי לצוות שלו הלך, ולכן היה לו זכות להצילו בזכות אברהם, כי בעבורו הוא גר בסדום, ולולי אברהם עודנו היה בחרן עם מולדתו, ולא יתכן שתבא אליו רעה בעבור אברהם שיצא במצות קונו. וגם זה היה הענין ששם אברהם נפשו בכפו לרדוף המלכים בעבורו:

וַיַּעַל לוֹט מִצּוּעַר וַיֵּשֶׁב בְּהָר וַיְהִי בְנֵיהֶם עֲמֹו כִּי יָרָא לְשֵׁנֵי בְּצוּעַר וַיֵּשֶׁב בְּמַעְרָה הוּא וּשְׁתֵּי בְנֵיהֶם:

Lot went up from Zoar and settled in the hill country with his two daughters, for he was afraid to dwell in Zoar; and he and his two daughters lived in a cave.

רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק ל

כִּי יָרָא לְשֵׁנֵי בְּצוּעַר - כתב רש"י לפי שהיא קרובה לסדום. ואינו כן, אבל מפני שהיא מן המקומות שנגזרה עליהם ההשחתה, ובתחנתו של לוט הניחה המלאך בעבור שלא יוכל להמלט ההרה בו ביום, חשב בלבו כי לא יאריך לו עוד אחרי שיש לו זמן רב להמלט ההרה, ולכך אמרה בתו ואיש אין בארץ, שחשבה כי בצאת אביה משם נשחתה צוער:

ספורנו בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק ל

וַיֵּשֶׁב בְּהָר. כי חשב שההפכה תתפשט בכל הכר עד ההר, כמו שהורה המלאך באמרו "ההרה המלט" (לעיל פסוק יז):

העמק דבר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק ל

כִּי יָרָא לְשֵׁנֵי בְּצוּעַר. אף על גב שהמלאך הבטיחו שלא יהפוך כלל, מ"מ בראותו שלא נתקיים דבר המלאך כלל, שהרי החל הנגף טרם בואו לצוער, מש"ה ירא לשבת שם:

וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לָבוֹא עִלֵּינוּ כְּהָרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ:

And the older one said to the younger, "Our father is old, and there is not a man on earth to consort with us in the way of all the world.

Artscroll Bereishis p. 713

Rav Yosef Kara suggests that the motivation behind Lot's daughters' scheme was prompted rather by their observation that *their father was old* and it was futile to expect him to take a new wife, while at the same time they would not find a husband, for *they would not find a man willing to marry them* since they had lived among people who had deserved such a disaster. They therefore devised their scheme to assure continuity of their father's line.

רש"י בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לא

אָבִינוּ זָקֵן - ואם לא עכשיו אימתי, שמא ימות או יפסוק מלהוליד:

ואיש אין בארץ - סבורות היו שכל העולם נחרב כמו בדור המבול:

לָכֶּה נִשְׁקָה אֶת־אָבִינוּ יִין וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנִזְוִיָּה מֵאֲבִינוּ זָרַע:

Come, let us make our father drink wine, and let us lie with him, that we may maintain life through our father."

רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לב

וטעם ונחיה מאבינו זרע - באולי כי אמרו נעשה אנחנו המעשה הראוי לנו, כי ירחם האלקים ונוליד זכר ונקבה ויתקיים העולם מהם, כי עולם חסד יבנה (תהלים פט ג), ולא לחנם הצילנו ה'. והנה היו צנועות ולא רצו לאמר לאביהם שישא אותן, כי בן נח מותר בבתו (סנהדרין נח ב). או שהיה הדבר מכוער מאד בעיני הדורות ההם ולא נעשה כן מעולם, וכן רבותינו בהגדות מגנים את לוט מאד (נזיר כג א):

וַתִּשְׁקֵן אֶת־אָבִיהָ יִין בְּלִילָהּ הִוא וַתֵּבֵא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת־אָבִיהָ וְלֹא־יָדָע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ:

That night they made their father drink wine, and the older one went in and lay with her father; he did not know when she lay down or when she rose.

רש"י בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לג

ותשקין וגו' - יין נזדמן להן במערה" להוציא מהן שני אומות:

שפתי חכמים בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לג אות ח

כתב הרא"ם אבל יש לתמוה איך הניח דעת מי שאמר בבראשית רבה (נ"א י') ומניין היה להם יין במערה אלא מתוך שהיה להם הרבה היו כונסים אותן למערות, ותפס דעת רבי יודן בר סימון שאמר נעשה להם מעין כו', שנראה מזה דלשם שמים נתכונה, ורש"י (ד"ה ותשכב) פירש בכירה שפתחה בזנות, שמע מינה לשם זנות נתכוונו ולא לשם שמים, ותרין דעת רש"י אפילו לדברי האומר לדבר זנות נתכוונו זימן להם הקדוש ברוך הוא יין כדי להוציא מהם ב' האומות, והנ"ל כתבתי:

גור אריה בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לג

יין נזדמן להם. שכן כתיב "בלילה הוא", והוי למכתב 'ההוא', אלא הקדוש ברוך הוא היה משקה לו היין, שהוא הזמין להם היין:

רבינו בח"י בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לג

ותשקין את אביהן יין בלילה הוא. היה ראוי שיאמר בלילה ההוא אבל מלת "הוא" שמו של הקדוש ברוך הוא, וזהו שדרשו רז"ל: (ב"ר נא, י) הקדוש ברוך הוא סייע באותו מעשה ונזדמן להן יין במערה.

וַיְהִי מִמּוֹזָזֹת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה הֵן־שָׁכַבְתִּי אִמִּישׁ אֶת־אָבִי נִשְׁלָנוּ יִין גַּם־הַלֵּילָהּ וּבֹאִי שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנִזְוִיָּה מֵאֲבִינוּ זָרַע:

The next day the older one said to the younger, "See, I lay with Father last night; let us make him drink wine tonight also, and you go and lie with him, that we may maintain life through our father."

אלשיך על בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לד

ומשלמותה יש טעם אל מה שחזרה לצוות את אחותה בלילה השנית ולומר הן שכבתי אמש וכו'. ואומרה שנית ונחיה מאבינו זרע. לומר הזהרי בל תכווני לחיבת ביאה, כי הן שהוא באותיות הן שאין להן בן זוג היה לי הדבר, וכמוני בואי שכבי וכו', כי כמוני כמוך אין הכונה רק שונחיה מאבינו זרע, שהוא אותו הזרע וכו' שהוא לשם שמים, ולזה תכווני גם את:

וַתִּשְׁקֵן גַּם בְּלִילָהּ הַהוּא אֶת־אֲבִיהָ יֵין וַתִּקֶּם הַצְעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא־יָדָע בְּשֹׁכְבָהּ וּבִקְמָהּ:

That night also they made their father drink wine, and the younger one went and lay with him; he did not know when she lay down or when she rose.

העמק דבר בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לה

גם בלילה ההוא את אביהן יין. שינה הלשון ממה דכתיב בליל הראשון, משום דבליל שני חשו שלא ירצה עוד לשתות יין ולהשתכר, על כן השקוהו משקאות אחרות ומזה הגיע ששתה גם יין:

וַתְּהַרִין שְׁתֵּי בָנוֹת־לוֹ מֵאֲבִיהֶן:

Thus the two daughters of Lot became pregnant by their father.

וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אֲבִי־מוֹאָב עַד־הַיּוֹם:

The older one bore a son and named him Moab; he is the father of the Moabites of today.

וְהַצְעִירָה גַּם־הִיא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־עַמִּי הוּא אֲבִי בְנֵי־עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם: {ס}

And the younger also bore a son, and she called him Ben-ammi; he is the father of the Ammonites of today.

ספורנו בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק לז

הוא אבי מואב... הוא אבי בני עמון. שירשו ארץ, כי מפני שהיתה כוונת הנשים רצויה היה זרעם לשני גוים יורשי אברהם בקצת, כאמרם "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, י) אפילו לדבר עבירה (ברכות סג א):

Stone Chumash p. 90

31-38. Lot's daughters: Moab and Ammon — the roots of Jewish monarchy. [This theme is treated at length in the Overview to the ArtScroll edition of *Ruth*.] Lot's daughters were modest, righteous women whose actions were nobly motivated. Thinking that the rest of the world had been destroyed in the upheaval of Sodom — and that even Zoar had been spared only while they were there — they felt that it was their responsibility to save the human race by bearing children, even though the only living male was their own father. The Torah does not label their actions as incestuous because they sincerely thought there was no other way to insure the propagation of the species. Because their inten-

tions were pure, they merited that among their descendants would be Ruth, ancestress of David, and Naamah, queen of Solomon and mother of Rehoboam, his successor and the next link in the Davidic chain (*R' Bachya*). Lot, however, was not comparable to his daughters; his intentions were not at all sincere. Even though he was intoxicated and unaware of what he was doing the first night, he knew in the morning what had happened [see v. 37] — but allowed himself to be intoxicated again, knowing full well what the result would be (*Rashi*). Unlike his daughters, he knew from the angels that the upheaval was to affect only a limited group of cities, not the whole world.

(שכט) וכך היה מעשה, בשעה שראו בנות לוט את האש הגדולה היו סבורות שזו פורענות גדולה ודומה למבול שכל העולם נשרף. (של) ואע"פ שראו שהעיר צוער נשארה במקומה, אבל כשנכנסו למערה היו סבורות שאף צוער נהרסה, ולא נשאר בכל העולם בני אשה אלא הן ואביהן. לכן אמרה הבכירה אל הצעירה, מאחר שאבינו זקן ולא נשאר בארץ אלא אנו, עלינו לעשות איזו תחבולה כדי שישארו בני אדם על פני תבל. לכן נשקה אותו יין ועי"כ קל יהיה לבצע הדבר. שכן כשיהיה שכור ונתון בחושך במערה זו עמנו, הרי אף שאנו בנותיו וזה דבר מתועב לעשות כן, אבל דעתו תהיה מבולבלת ויעשה כן. (שלא) ועלינו לעשות כן שעה אחת קודם, כי זקן הוא אבינו ועלול למות בכל רגע ולא ישאר עולם. ולכן עלינו לעשות כן הלילה.

(שלב) ואע"פ שבשעה שיצא לוט מצוער בודאי לא הביא עמו יין, שהרי יצא במנוסה בגלל הפחד, ולבו לא היה פנוי לתענוגות כאלו, אבל אנשי סדום היו רגילים להחזיק יינותיהם בתוך המערות, שבהיות אותה הארץ ברוכה מאד, כפי שכתבנו, לא הכילו בתייהם את היין, והחזיקו חביות מלאות יין בהרים, ולא היו חוששים פן יגנבו, שהיה להם יין רב למכיר.

(שלג) ויש אומרים שבאותה מערה נזדמן להם יין. והיה זה נס מן השמים, לפי שכונתם היתה לשמים. וכך זכו שמלך המשיח יצא מהם, כפי שנבאר בספר רות, ששם תראה שדוד המלך עליו השלום בא מאחת מבנות לוט. (שלד) ואף אם נאמר שכונתם היתה לזנות, היו ראויות לזכות זו, כדי להודיע מתן שכרם של צדיקים בעוה"ב, שהרי אפילו לעוברי רצונו עושה הקב"ה נפלאות עאכ"ו לעושי רצונו.

(שלה) זמן הכתוב ויהי ממחרת משמע שכונתם היתה לשמים, שאל"כ היו מפילות הולד כדרך הזונות. וכך ילדו השנים שתי אומות מפורסמות בעולם, והן עמון ומואב. וזה שאמר הכתוב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן, לכאורה למה נאמר, והרי בודאי שהרו מאביהן (שלו) אלא בא הכתוב לספר בגנותו של לוט שהיה אוהב תמיד לעשות עבירות כפי שכתבנו בפרשת לך לך, ולכן נזדמנה לידו עבירה מתועבת כזאת, כי אע"פ שהיה שיכור אילו היה הגון לא היה בא אותו מעשה לידו. ועוד, אע"פ שבליילה הראשון לא ידע (שלו) אבל כשנתעורר מיינו ידע, ותראה בספר תורה שהתיבה ובקומה מנוקדת מלמעלה וזה מרמז שבשעה שנתעורר ידע מה שעשה. ולכן היה צריך להמנע משתיית יין, אבל בהיותו רע הוסיף ושתה יין גם בלילה השני, וגרם לעון שהגיע לידו.

וַתַּשְׁכֵּן אֶת אֲבִיהָ יָין בַּלַּיִל הַזֶּה וְהָאֵלָהּ וְהַבְּכִירָה וְהַשְּׁנִיָּה אֶת אֲבִיהָ

"And they made their father (Lot) drink wine on that night and the first-born went in and lay with her father."

(19:33)

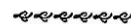
Rashi notes that regarding the younger sister, the *Torah* simply states, *"And she lay with him, the younger (sister)."* He explains that the younger sister did not initiate the immoral and forbidden act, but rather was "taught" by her older sister. The *Torah*, therefore, is lenient in not specifying her act. The repulsive act of the first-born sister, however, who also initiated it, is explicitly noted.

The *Talmud* in *Bava Kama 38b* seems to imply the opposite of what *Rashi* is suggesting. The *Talmud* states that one should make *mitzvah* performance his greatest priority. Since the older daughter

preceded her sister by one night, she merited that her descendant, Rus, join *Klal Yisrael* four generations before Naamah, who descended from the younger daughter. How are we to understand *Rashi's* statement in light of *Chaza*?

Horav Eliyahu Meir Bloch, z.l., observes that reward and punishment in the Heavenly court functions somewhat "differently" than it does in our judicial system. Hashem views every action we perform from both its positive and negative vantages. An individual will be rewarded for positive and constructive actions. On the other hand, Hashem will respond negatively to the unfavorable aspects of any action.

Both of Lot's daughters were clearly righteous. They had learned in Avraham's house to love Hashem. After witnessing the destruction of four large cities and the earth's swallowing up all the inhabitants of Tzo'ar, they were under the impression that a second deluge had swept the world, leaving them the sole survivors. They acted as they did in the hope that Hashem would rebuild the world. Their acts, however, indicated a level of moral indecency on their part. With unabashed immodesty, the older daughter named her child Moav, which means "born of the father." She obviously surpassed her sister in brazen shamelessness, as she surpassed her in her desire to propagate the world for the sake of Hashem's Name. She was rewarded for her positive act, while her indecent subconscious intentions did not go "unnoticed."

Days of Deliverance, p.150-154 (R' Joseph Soloveitchik)

The Roots of the Messiah

The concealed miracle of Hanukkah – the elevation of evil, the sanctification of the defiled soul and its inclusion in the realm of holiness – is perhaps the most powerful vision of Judaism: "And God saw every thing that He had made, and, behold, it was very good" (Gen. 1:31). If everything is good, then the good can always be saved and raised up again, even if it has been defiled temporarily. This is the basis of the most powerful vision of our history, the vision of the restoration of the kingdom of the House of David and the King Messiah.

The Bible relates two curious episodes – regarding the daughters of Lot (Gen. 19) and Judah and Tamar (Gen. 38) – as well as an entire book – Ruth – that concern the historical-biographical foundation of the House of David. Lot's daughter begat Moab, eventually leading to the birth of Ruth, David's great-grandmother, Tamar begat Perez, who led, nine generations later, to David.

In these stories, the Bible stressed the "hidden world" of the House of David, because the revealed world is visible to all and needs no further elaboration. When people think of the kingdom of the House of David, they see an image of romantic power of the distant past, a throne, a golden scepter, a crown, and David's mighty men. But if the idea of the kingdom of the House of David were limited to its political achievements, the Jewish collective would have disappeared long ago, for one cannot live on the glamour of past ages. Rather, the kingdom of the House of David embodied the spiritual strengths of Israel, its belief in and fear of God, which saved the Jewish collective from extinction.

The concealed world of the kingdom of the House of David is portrayed by the Bible as consisting, at the very least, in the belief of “God saw all he had done and it was very good,” in the power of waiting and hoping. The exalted powers of God were everywhere: in defilement and vulgarity, in primitive caves, in the filthy houses of the Orient where prostitutes used to sit. Out of these, the House of David wove the clothes of the kingdom of the Messiah!

A pair of vulgar, unwitting young girls, the daughters of Lot, were the sources of the power to begin everything anew. They believed that the whole world had been destroyed, and it was up to them to recreate it. True, they did it in a horrible way; but their primitive intention was good and demonstrated a remarkable strength of spirit. That same strength is a foundation of the kingdom of the House of David, of the eternity of Israel: the belief in tomorrow and in a kingdom of justice.

The halakhah demonstrates this in both a private and public way. Immediately after one buries a father or mother – when all of life seems gray, pointless, and hopeless – the words ring out in the cemetery: “May the Lord console you among the rest of the mourners of Zion and Jerusalem.” This is accompanied by “*Yitgadel ve-yitkadesh*, Magnified and sanctified be His great name in the world that is to be created anew, where He will quicken the dead, and raise them up to life eternal; where He will rebuild the city of Jerusalem and establish His Temple in the midst thereof...” One minute after the earth is laid on the grave – condolence and affirmation of belief in the restoration of Jerusalem!

When a Jew sits on the ground on Tish’ah be-Av, he pours out his heart, “O God, remember what happened to us” (Lam. 5:1; *Kinah* 7); he throws off his *tallit* and *tefillin*, and sinks into resignation, doubt and sadness. Only a few hours later, when the sun grows red in the west, he wraps himself in his *tallit* and *tefillin*, takes out a Torah scroll, and begs of God: “Turn from Your fierce wrath, and repent of this evil against Your people” (Ex. 32:12). He says, “For You, O Lord, did consume her with fire, and with fire You will in future restore her... Blessed are You, O Lord, Who comforts Zion and rebuilds Jerusalem” (*Nahem*). Tish’ah be-Av exemplifies destruction and rebuilding on the same day. “On the day that the Temple was destroyed, the redeemer was born” (*Yerushalmi Berakhot* 2:4). If not for the belief in the future, exemplified by Lot’s daughters, the idea of the kingdom of the House of David could not have been realized...

In truth, the concealed world of the kingdom of the House of David actually began with simple women, who were naïve and unwitting. But great powers of the soul are sometimes concealed beneath an earthly surface of vulgarity. The sparks of sanctity smolder beneath gray mountains of ash. When God weaved something great like the King Messiah, he gathers power from all over, as a bee collects nectar from many flowers. Sometimes it is precisely in the lowest depths that the hidden sparks are found. “He abhorred the tent of Joseph, and chose not the tribe of Ephraim... He chose David also His servant, and took him from the sheepfolds” (Ps. 78:67, 70). God did not discover the Messiah among the proud sons of Ephraim, but in the simple David, whom he lifted out of the sheep enclosures, out of the primitive stables. Elijah the prophet told R. Joshua b. Levi that the Messiah “sits at the entrance of the city among the poor who are suffering from sicknesses” (*Sanhedrin* 98a). The concealed world of the Messianic idea

(סז) וַיִּמָּאס בְּאַהֲלֵי יוֹסֵף וּבְשֵׁבֶט אֶפְרַיִם
לֹא בָחַר:

(ע) וַיִּבְחַר בְּדָוִד עַבְדּוֹ לְיִקְחָהוּ מִמִּכְלָאֵת
צֶאֱן:

can be found among beggars and lepers, the neglected of human society. God, the Eternity of Israel, has strange ways of being manifested in each person. No matter how sunk in defilement each person may be, there exists deep, deep in his soul something holy from which God spins the web of kingship.

The same miracle of the elevation of evil, the purifying of defilement, is what defined the concealed world of Hanukkah. How nicely the *Al ha-nissim* prayer puts it:

You delivered the strong into the hands of the weak, the many into the hands of the few, the impure into the hands of the pure, the wicked into the hands of the righteous, and the arrogant ones into the hands of those who occupied themselves with your Torah.

One can understand why the passage states, “You delivered the strong into the hands of the weak, the many into the hands of the few.” This refers to the military miracle. But what is the miracle of delivering the impure into the hands of the pure? In fact, the latter is greater than the military miracle, of delivering the strong into the hands of the weak. It is the miracle of elevating evil. The impure was not destroyed by the pure, but was elevated and became pure. The wicked one, the cruel one, was not annihilated by the righteous one, but he himself became holy. “He chose David His servant, and took him from the sheepfolds.”

Ruth – From Alienation to Monarchy, p. 297-302 (Yael Ziegler)

Naomi's Plan and its Precedents

Naomi's plan appears to be based on solid biblical precedents. There are several noteworthy instances in which desperate women contrive to ensure continuity by acting in a bold manner. This behavior is consistent with the portrayal of women in Tanakh. Women are frequently depicted as deploying courage and creativity to ensure continuity. In the story of the Exodus from Egypt, for example, the midwives risk their lives to protect the Hebrew children, flouting a direct order from Pharaoh (Ex. 1:15-21). In the next story, three women defy Pharaoh to save the newborn Moses: his mother, who engineers an elaborate plan to hide him; his sister, who guards him; and Pharaoh's daughter, who adopts him (Ex. 2:1-10). In recognition of the courage and determination displayed by the women in this story, midrashim supply numerous extra-biblical stories that underscore the extraordinary behavior of the Israelite women in Egypt, who go to great lengths to obtain continuity.

There are two earlier biblical incidents that particularly hover in the background of the story of Boaz and Ruth. In both occurrences, women who are desperate for progeny employ a boldly forward plan, along with deception or lack of knowledge (indicated by the phrase *lo yada*), in order to trick a man into sleeping with them. Intriguingly, these stories are linked by genealogy to our story. The first story is that of Lot's daughters, who get their father drunk in order to sleep with him (Gen. 19:30-38). The second story is that of Tamar, who covers her face and pretends to be a harlot at the side of the road in a bid to seduce Judah (Gen. 38). The story of Lot and his daughters results in the birth of Moab, from whom Ruth descends. The episode of Judah and Tamar eventually produces Boaz. These stories, and the brazen actions depicted in them, spawn the characters who feature in the third story, that of Boaz and Ruth.

The similarity between the three stories is not limited merely to the resolute determination of the female protagonists. There are quite a few intriguing similarities between these narratives. Each of these stories begins with a separation between brothers. The destination of the protagonist (Lot, Judah, Elimelekh) is in each case dubious, as he proceeds in the direction of an immoral culture (Sodom, Canaan, Moab). The culture of these cities is depicted as the antithesis of Abraham's character and value system; it is characterized by cruelty and sexual immorality. By choosing to reside in a place of disrepute, each of these departing characters essentially makes a decision to abandon Abraham's vision, path, and destiny. In abandoning Abraham, each relinquishes his right to God's blessing to Abraham: the blessing of progeny (*zera*) and land (*aretz*). Thus, those who desert Abraham's path are left without progeny or land, destined for erasure and the termination of their lines.

Lot is introduced into the narrative as an adjunct of Abraham. He accompanies Abraham to Canaan and then to Egypt, and is with Abraham upon his return to Canaan (Gen. 12:4-5; 13:2). When the shepherds of Abraham and Lot clash, Abraham suggests that Lot go either right (south) or left (north) (Gen. 13:9). Lot, however, goes straight ahead, to the land of Sodom and Gomorrah, where the people are evil and sinful to God (Gen. 13:10-13). Lot engages in an act of separation from Abraham ("And each man separated from his brother") and, by rejecting Abraham's suggestions and journeying to a sinful place, seems to rebuff Abraham's divine destiny (Gen. 13:11)...

It seems that Judah has consciously abandoned his share in the destiny of the family of Abraham...

Elimelekh's journey to Moab takes him away from Abraham's path, removing him from the fate and destiny of the Nation of Israel.

In each of these stories, the separation between brothers leads to catastrophe and endangers the continuity of the family line. This appears to be a result of the decision to depart from Abraham's path, and simultaneously surrendering Abraham's blessing of progeny. Moreover, rejection of one's destiny represents an existential threat and endangers one's very continuity. Finally, by choosing to live in an immoral culture, a society that has no future, these individuals doom themselves to suffer the same fate as that non-viable society – erasure and discontinuity.

The women in these stories are faced with the extinction of their households, with a threat to their continuity. The cities of Sodom and Gomorrah are devastated by a cataclysm caused by divine decree, which completely wipes out their population. Lot's daughters fear that there is no man left on earth who can impregnate them and ensure continuity. In a similar vein, Judah's two elder sons die and he does not allow his third son to marry their widow. Tamar justifiably fears that she will remain a childless widow. Likewise, Naomi witnesses the deaths of her husband and sons. Regarding herself as too old to have children (1:12), and her daughters-in-law as unmarriageable in Bethlehem, Naomi fears that her family will be discontinued.

The women in these stories refuse to surrender to this fate. Each of them takes a bold initiative to reinstate her line. Their determination to use all means at their disposal has the desired results: progeny and continuity. Naomi's bold plot, the peculiar mechanism that she employs to obtain continuity, is therefore an expected, and perhaps accepted, mode of action for a virtuous biblical woman. In the final

analysis, when the family line appears to be threatened (whether deservedly or not), the women resist. They engage in unconventional, morally questionable behaviors in order to obtain continuity. This is part of the legacy of the Davidic dynasty. Ultimately, the bringing of the Messiah is rooted in the courage and determination to obtain continuity.

The Daily Aliyah, p. 17

Rav Moshe Feinstein explains that although Lot's daughters were not proud of what they felt they needed to do, they also thought it was important for people to know that their births were not supernatural. To avoid people making a religion out of a presumably miraculous birth, Lot's daughters were willing to publicize their admittedly shameful acts to avoid any misunderstandings in the future. Their honesty and willingness to face ridicule to avoid future misguidance are so impressive that Mashiach will come from their lineage. This pursuit of intellectual honesty, regardless of the price, is worth admiring and striving for.

Chatzos – 12:51 am

Alos HaShachar – either 3:50 am or (72 minutes before sunrise) 4:20 am